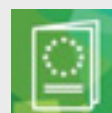

Специален доклад

**Програми за
ликвидиране, контрол
и мониторинг с цел
предотвратяване на
болестите по животните**

ЕВРОПЕЙСКА
СМЕТНА
ПАЛАТА

ЕВРОПЕЙСКА СМЕТНА ПАЛАТА
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Тел.: +352 4398-1

За запитвания: eca.europa.eu/bg/Pages/ContactForm.aspx

Уебсайт: eca.europa.eu

Туитър: @EUAuditorsECA

Допълнителна информация за Европейския съюз можете да намерите в интернет (<http://europa.eu>).

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2016 г.

Print	ISBN 978-92-872-4500-7	ISSN 1831-0974	doi:10.2865/22281	QJ-AB-16-006-BG-C
PDF	ISBN 978-92-872-4499-4	ISSN 1977-5814	doi:10.2865/643410	QJ-AB-16-006-BG-N
EPUB	ISBN 978-92-872-4466-6	ISSN 1977-5814	doi:10.2865/91497	QJ-AB-16-006-BG-E

© Европейски съюз, 2016 г.

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника.

Специален доклад

**Програми за
ликвидиране, контрол
и мониторинг с цел
предотвратяване на
болестите по животните**

(съгласно член 287, параграф 4, втора алинея от ДФЕС)

Специалните доклади на ЕСП представят резултатите от извършени от нея одити на изпълнението или на съответствието по конкретни бюджетни области или теми на управлението. ЕСП подбира и разработва одитните си задачи така, че те да окажат максимално въздействие, като отчита рисковете за изпълнението или съответствието, проверявания обем приходи или разходи, предстоящите промени, както и политическия и обществения интерес.

Настоящият одит на изпълнението беше извършен от Одитен състав I с ръководител Augustyn Kubik, член на ЕСП. Този състав е специализиран в областта на разходите за опазване и управление на природните ресурси. Одитът беше ръководен от члена на ЕСП Bettina Jakobsen, със съдействието на Katja Mattfolk — ръководител на нейния кабинет, и Kim Storup — аташе; Colm Friel — главен ръководител; Armando do Jogo — ръководител на одитната задача; Xavier Demarche, Manuel Dias, Andreas Dürrwanger, Oana Dumitrescu, Laure Gatter, Mary Kerrigan, Joanna Kokot, Michela Lanzutti, Joachim Otto, Lucia Rosca и Anna Zalega — одитори.

От ляво надясно: К. Mattfolk, А. do Jogo, С. Friel, В. Jakobsen, Х. Demarche.

Точки

Речник на термините и съкращенията

I – X Кратко изложение

1 – 17 Въведение

1 – 2 Третиране на болестите по животните

3 – 4 Стратегията на ЕС в областта на здравето на животните

5 – 9 Програми за ликвидиране, контрол и мониторинг на болестите по животните

10 – 12 Сътрудничество със страни извън ЕС

13 – 17 Основни роли и отговорности

18 – 23 Обхват и подход на одита

24 – 60 Констатации и оценки на одита

26 – 33 Въпреки че подходът на Комисията за ликвидиране, контрол и мониторинг на болестите по животните като цяло е добър, ...

34 – 36 ... а програмите на държавите членки обикновено са добре разработени и изпълнени, ...

37 – 47 ... икономическата ефективност на програмите е трудно определима ...

48 – 60 ... и са необходими подобрения

61 – 72 Заключение и препоръки

Приложение I — Информация относно болестите по животните

Приложение II — Основни отговорности

Отговори на Комисията

Речник на термините и съкращенията

ЕОБХ: Европейски орган за безопасност на храните

Заболеваемост и разпространение: Заболеваемостта отразява случаите на поява на болестта в дадена популация в рамките на определен период от време (брой нови случаи). Разпространението на болестта отразява наличието ѝ в дадена популация в рамките на определен период от време (действителен брой случаи).

Зооноза: Болест или инфекция, която може да се предаде пряко или: непряко между животни и хора.

СЕ: Син език

СЕГ: Спонгиформна енцефалопатия по говедата

СЗО: Световна здравна организация

ТГ: Туберкулоза по говедата

ТСЕ: Трансмисивна спонгиформна енцефалопатия

ADNS: Система за обявяване на болестите по животните

САС: Комисия по Кодекс алиментариус

ECDC: Европейски център за профилактика и контрол върху: заболяванията

FAO: Организация на ООН за прехрана и земеделие

FVO: Хранителна и ветеринарна служба

OIE: Световна организация за здравеопазване на животните

PAFF: Постоянен комитет по растенията, животните, храните и: фуражите

TRACES: Интегрирана компютризирана ветеринарна система

WAHIS: Световната информационна система по здравеопазване на: животните

I

Здравеопазването на животните оказва пряко въздействие върху обществено здравеопазване поради въпросите, свързани с безопасността на храните, както и заради някои болести, пренасяни от животните, които се предават на хората. Освен това избухването на животински епидемии може да доведе до значителни икономически разходи поради загубата на вътрешни пазари в ЕС и на пазари за износ, както и заради директните разходи за контрол на болестите от бюджета на ЕС и от бюджетите на държавите членки.

II

Болестите по животните могат да се разпространят бързо и да преминат от една държава в друга. ЕС разполага с активна политика в областта на здравеопазването на животните и финансира програми на държавите членки за ликвидиране, контрол и мониторинг на някои болести по животните. Участието на ЕС в тези програми за периода 2009—2014 г. е в размер на 1,3 млрд. евро и обхваща мерки като ваксиниране на животни, тестване и компенсации за заклани животни. В зависимост от вида болест ликвидирането е сложна задача и може да отнеме много години. Ето защо е нужно да има солиден подход на ниво ЕС с подходящи програми, които се прилагат от държавите членки.

III

Сметната палата провери дали програмите за ликвидиране, контрол и мониторинг са успели да предотвратят по адекватен начин болести по животните, като оцени подхода, възприет от Комисията, както и модела и изпълнението на програмите на държавите членки. Сметната палата оцени също така дали икономическата ефективност на програмите е била взета предвид по подходящ начин.

IV

Като цяло Сметната палата достигна до заключението че проверените програми във връзка с болестите по животните са предотвратили по адекватен начин болести по животните. Въпреки това, тъй като винаги е възможна появата на огнища на болести, Комисията и държавите членки следва да продължават да бъдат бдителни.

V

Сметната палата счита, че възприетият от Комисията подход е бил като цяло стабилен и е бил подкрепен от добра техническа експертиза, анализ на риска и механизъм за определяне на приоритети във връзка с ресурсите. Комисията е изготвила насоки и е улеснила координацията между полаганите от държавите членки усилия. Тя е установила също така минимални критерии за изпълнение, на които следва да отговарят програмите на държавите членки. Наблюдавани са някои значителни успехи, като например намаляване на случаите на спонгиформна енцефалопатия по говедата (СЕГ), на салмонела при птиците, и на бяс при дивите животни.

VI

Сметната палата достигна до заключението, че проверените програми на държавите членки като цяло са били добре разработени и приложени, както и че държавите членки разполагат с адекватни системи за идентифициране на появата на огнища на болести по животните и тяхното ликвидиране.

VII

Трудно е обаче да се определи икономическата ефективност на програмите поради липсата на налични модели за подобен анализ. Има случаи на недостатъчен контрол на програмите от държавите членки или на необосновано високи разходи. В някои случаи в Италия сумите, изплатени като компенсация на земеделските стопани, или намаленото плащане, наложено от Комисията, са представлявали недостатъчен стимул за насърчаване на прилагането на ефективни мерки за биологична сигурност и за корективни мерки.

VIII

Сметната палата отбелязва някои конкретни области, които е необходимо да бъдат подобрени. Обменът на епидемиологични данни и незабавният достъп до предходни резултати могат допълнително да бъдат улеснени чрез съответните информационни системи. Тези елементи са били в процес на подобряване. По време на одита беше констатирано също така, че някои програми трябва по-добре да определят действията и проверките, които следва да се извършат.

IX

Въпреки че извършената от Сметната палата проверка на прилагането на конкретни ветеринарни програми е като цяло положителна, ликвидирането на бруцелозата и туберкулозата при говедата, както и на бруцелозата по овцете и козите, продължава да бъде предизвикателство в някои държави членки. Сметната палата констатира, че подходът на ЕС за третиране на болестите при дивите животни следва да бъде допълнен, по-специално по отношение на туберкулозата, както и че липсата на някои ваксини може да бъде пречка за ефективността на програмите.

X

Сметната палата препоръчва на Комисията да:

- а) улесни обмена на епидемиологична информация между държавите членки.
- б) провери дали е необходимо съществуващата серия от показатели да бъде актуализирана с цел предоставяне на подобрени данни относно ветеринарния контрол и икономическата ефективност на програмите.
- в) когато е уместно, систематично да включва в своите ветеринарни програми въпросите, свързани с дивите животни.
- г) подпомага осигуряването на ваксини за употреба от държавите членки в случай на доказана епидемия.

Третиране на болестите по животните

01

Здравеопазването на животните оказва пряко въздействие върху общественото здравеопазване заради някои болести, пренасяни от животните, които се предават на хората, както и поради въпросите, свързани с безопасността на храните. Доброто здравословно състояние на животните е също така основно изискване за хранителната индустрия на ЕС. Ето защо от много години ЕС е въвел прилагането на широк набор от мерки за защита на здравето на животните. Ако съществуващите мерки не се прилагат по правилен начин, разходите за справяне с извънредни ситуации и болести могат да бъдат значителни, със загуба на вътрешни пазари на ЕС и пазари за износ, разходи за бюджетите на ЕС и на държавите членки за контрол на заболяванията и разходи за здравните системи на държавите членки за третиране на зоонозите (болести, които се предават на човека). Изчислено е, че кризата с болестта шап от 2001 г., която започна в Обединеното кралство, но се разпространи и в други страни, е предизвикала разходи в размер близък до 12 млрд. евро. Кризата със СЕГ от 90-те години е струвала над 3 млрд. евро само на Обединеното кралство, където е била концентрирана, и е довела до значително намаляване на обемите и цените на износа на ЕС на говеждо месо. През последните години не е имало огнища на болести, които да са довели до такива значителни разходи.

02

Видът и разпространението на болестите по животните варират в ЕС в зависимост от фактори като климатичните условия, видовете земеделски стопанства, ветеринарните практики и движението на животните. Някои от основните болести по животните са описани в **приложение I**. Освен това скорошните огнища на африканска чума по свинете (Литва, Естония, Латвия и Полша), птичи грип (Нидерландия и Германия) или син език (болест, разпространяваща се от Северна Африка и засягаща предимно Гърция, Италия, Испания и Португалия) са се разпространили много бързо през границите на държавите. Ако не се открият навреме и не се третират по ефективен начин някои болести по животните са в състояние да се разпространят много бързо (вж. примера с болестта син език във **фигура 1**). Ефективните ветеринарни мерки допринасят за предотвратяване на подобни силно заразни болести, като така отпада и необходимостта от вземане на спешни мерки.

Стратегията на ЕС в областта на здравето на животните

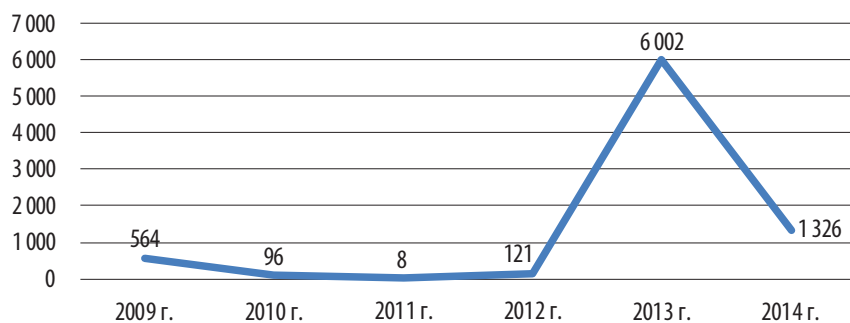
03

Законодателната рамка на ЕС в областта на здравето на животните е сложна. Тя съдържа стотици нормативни документи, някои от които датират още от 1964 г. През 1977 г. за първи път е въведен систематичен подход на ниво ЕС за ликвидиране, контрол и мониторинг на някои болести по животните¹. Рамката за тези програми се определя през 2009 г. с Решение на Съвета² относно разходите във ветеринарната област, заменено през 2014 г.³ Стратегията на ЕС в областта на здравето на животните⁴ определя цели във връзка със здравето, икономическите въпроси и земеделските практики, както и план за действие за тяхното постигане. Вж. **каре 1** за повече подробности.

- 1 Директива 77/391/ЕИО на Съвета от 17 май 1977 г. за въвеждане на мерки на Общността за ликвидиране на бруцелозата, туберкулозата и левкозата по говедата (ОВ L 145, 13.6.1977 г., стр. 44).
- 2 Решение 2009/470/ЕО на Съвета от 25 май 2009 г. относно разходите във ветеринарната област (ОВ L 155, 18.6.2009 г., стр. 30).
- 3 Регламент (ЕС) № 652/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за установяване на разпоредби за управлението на разходите, свързани с хранителната верига, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и растителния репродуктивен материал, за изменение на директиви 98/56/ЕО, 2000/29/ЕО и 2008/90/ЕО на Съвета, на регламенти (ЕО) № 178/2002, (ЕО) № 882/2004 и (ЕО) № 396/2005 на Европейския парламент и на Съвета, на Директива 2009/128/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, и на Регламент (ЕО) № 1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на решения 66/399/ЕИО, 76/894/ЕИО и 2009/470/ЕО на Съвета (ОВ L 189, 27.6.2014 г., стр. 1).
- 4 COM(2007) 539 окончателен от 19 септември 2007 г. „Нова стратегия на Европейския съюз за здравето на животните (2007—2013 г.), според която „По-добре превенция, отколкото лечение“.

Фигура 1

Брой огнища на болестта син език серотип BTV-1 в ЕС

Източник: Европейска комисия, ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“.

Карта 1

Стратегия на ЕС в областта на здравето на животните

Стратегията на ЕС в областта на здравето на животните за периода 2007—2013 г. определя целите и действията на ЕС. Тази стратегия има четири основни цели:

1. Да се осигури високо равнище на общественото здраве и безопасността на храните чрез постигане на минимална честота на поява на биологични и химични рискове за хората.
2. Да се насърчи здравеопазването на животните посредством профилактика/намаляване на заболяемостта на животните и по този начин да се окаже подкрепа на селското стопанство и икономиката в селските райони.
3. Да се подобри икономическият растеж/сближаването/конкурентоспособността, като се осигури свободно обращение на стоките и пропорционално движение на животните.
4. Да се поощрят селскостопанските практики и хуманното отношение към животните, които предотвратяват заплахи, свързани със здравето на животните, и свеждат до минимум въздействието върху околната среда в подкрепа на стратегията на ЕС за устойчиво развитие.

За постигането на тези цели е бил приложен план за действие с четири стълба:

1. Определяне на приоритети в намесата на ЕС.
2. Рамка на ЕС в областта на здравето на животните.
3. Превенция, надзор и готовност.
4. Наука, иновация и изследвания.

04

Комисията (ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“) отговаря за управлението на риска във връзка с болестите по животните. Държавите членки и специализираните агенции на ЕС — Европейският орган за безопасност на храните (ЕОБХ) и Европейският център за профилактика и контрол върху заболяванията (ECDC), отговарят за оценката на риска. От 1982 г. ЕС разполага със система за оповестяване с цел предотвратяване на разпространение на някои заразни болести. Държавите членки са длъжни да информират Комисията за огнище на болест чрез системата за обявяване на болестите по животните⁵ (ADNS), както и за неговото ликвидиране за някои заразни болести с цел предотвратяване на разпространението им сред добитъка в ЕС.

Програми за ликвидиране, контрол и мониторинг на болестите по животните

05

Разходите за справяне с предходни огнища на болести заедно с риска, свързан с бъдещи огнища на съществуващи или възникващи болести, показва значението на ветеринарните мерки на ЕС. ЕС финансира ветеринарните програми на държавите членки за известен брой болести и зоонози (вж. **каре 2**) в рамките на първия стълб на стратегията в областта на здравето на животните. Целите на тези програми са:

- постепенното ликвидиране на болестите по животните и въвеждането на мерки за мониторинг на болестите в държавите членки и в ЕС като цяло;
- осигуряването на високо ниво на опазване на здравето на животните и общественото здраве и на защита на потребителите;
- да се гарантира високо ниво на опазване на здравето на животните, както и на общественото здраве, да се насърчи подобряването на продуктивността на сектора на животновъдството и да се допринесе за икономическата устойчивост на сектора, пряко или косвено засегнати от дадено огнище на болест по животните.

5 Въведена с Директива 82/894/ЕИО на Съвета от 21 декември 1982 г. относно обявяване на болестите по животните в рамките на Общността (ОВ L 378, 31.12.1982 г., стр. 58).

Каре 2

Програми за ликвидиране, контрол и мониторинг

Програми за ликвидиране: Целта е биологическото премахване на болест по животните или зоонози, което в крайна сметка да доведе до получаването на статут или официален статут съгласно законодателството на ЕС на територия без наличието на болест (напр. туберкулоза по говедата).

Програми за контрол: Целта е да се задържи на санитарно приемливо ниво разпространението на болест по животните или зоонози (напр. салмонела).

Надзор/мониторинг: Целта е да се съберат и документират данни за определени популации с цел оценка на епидемиологичното развитие на болестта (напр. птичи грип).

Източник: Решение 2008/341 на Комисията.

06

Тези програми са класирани като програми за ликвидиране, контрол и надзор, и обхващат широк набор от мерки, сред които ваксинация, изследване на животните и предоставяне на обезщетение в случаите на клане или умъртвяване на животни.

07

През периода 2009—2014 г. от бюджета на ЕС за тези програми е разпределена сума в размер на 1,3 млрд. евро (вж. **таблица 1**). Тази сума представлява основната част от разходите от бюджета на ЕС за безопасност на храните. Финансовото участие на ЕС обикновено е на стойност до 50 % от поетите от държавите членки разходи и до фиксиран максимален размер. Болестите по животните и зоонозите, за които е допустимо финансиране от ЕС, са изброени в приложение I към решението на Съвета от 2009 г. и в приложение II към Регламент (ЕС) № 652/2014 от 2014 г.

Таблица 1 Поети задължения на ЕС за периода 2009—2014 г. във връзка с разходи по програмите, по болести (в млн. евро)

Програма	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2009—2014 г.	%
Африканска чума по свинете	0,1	0,1	0,2	0,9	1,1	0,1	2,3	0,2 %
Болест на Ауески	2,8	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	5,2	0,4 %
Птичи грип	4,9	4,9	3,5	2,7	2,7	2,6	21,3	1,6 %
Син език	112,0	68,2	13,4	3,7	2,5	3,8	203,5	15,4 %
Бруцелоза по говедата	11,8	8,6	10,1	8,0	7,3	10,3	56,0	4,2 %
Туберкулоза по говедата	26,3	53,4	67,9	70,7	63,9	64,2	346,4	26,2 %
Бруцелоза melitensis	9,0	7,7	15,9	15,4	15,3	16,2	79,4	6,0 %
Класическа чума по свинете	5,1	4,3	3,7	3,4	3,0	2,6	22,1	1,7 %
Левкоза (EBL)	3,0	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	0,4 %
Бяс	11,7	15,7	20,9	23,4	19,9	20,4	112,0	8,5 %
Салмонелоза	18,6	24,4	25,1	19,2	19,2	21,2	127,8	9,7 %
Везикулозна болест по свинете	0,5	0,3	0,7	0,9	1,1	0,8	4,3	0,3 %
ТСЕ, СЕГ и скрейп	61,5	81,8	74,6	54,3	38,9	24,0	335,0	25,4 %
Общо	267,4	274,1	236,0	202,3	174,9	166,1	1 320,8	100,0 %
Годишен бюджет като процент от общия бюджет за периода	20,2 %	20,8 %	17,9 %	15,3 %	13,2 %	12,6 %	100,0 %	

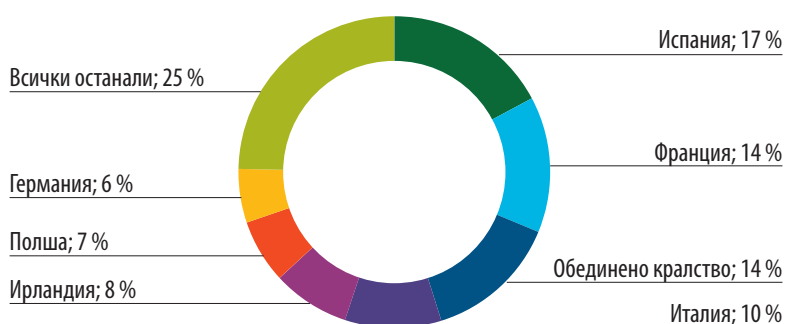
Източник: ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“.

08

Над 50 % от разходите са съсредоточени в четири страни (Испания, Франция, Италия и Обединеното кралство) (вж. **фигура 2**).

Фигура 2

Ниво на програмните разходи по държави членки за периода 2009—2014 г.

Източник: ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“.

09

На практика, ликвидирането на болести по животните може да се окаже много трудно. Така например, туберкулозата и бруцелозата по говедата все още не са ликвидирани в различни държави членки, въпреки че от повече от 50 години се полагат усилия за техния контрол и ликвидиране. През 70-те години на XX век ЕС започва да финансира програми с цел ликвидиране на тези болести. Някои от държавите членки вече са разполагали от много години със собствени национални програми. В **таблица 2** се посочва, че е възможно да минат десетилетия преди да се постигне статус „официално незасегнат от болест“ и то въпреки усилията на държавите членки и на Комисията, както и непрестанните научни и технически постижения. Някои страни обаче успяват да се справят по-бързо с този проблем от други. Трайното присъствие на тези болести води до непрекъснати разходи от бюджета на ЕС за програми за ликвидирането им.

Таблица 2

Ликвидирането на болестите е бавен процес

Държава членка	Туберкулоза по говедата			Бруцелоза по говедата		
	Първата програма, финансирана от ЕС	Признаване на статус „официално незасегнат от болест“	Брой години за постигане на статус „официално незасегнат от болест“ ^(а)	Първата програма, финансирана от ЕС	Признаване на статус „официално незасегнат от болест“	Брой години за постигане на статус „официално незасегнат от болест“ ^(а)
Ирландия	1978 г. ^(б)	Все още не е със статус „незасегнат от болест“		1978 г.	2009 г.	31
Испания	1987 г.	Все още не е със статус „незасегнат от болест“		1987 г.	Все още не е със статус „незасегнат от болест“	
Франция	1978 г.	2001 г.	23	1978 г.	2005 г.	27
Италия	1980 г.	Все още не е със статус „незасегнат от болест“ ^(в)		1980 г.	Все още не е със статус „незасегнат от болест“ ^(в)	
Полша	2004 г.	2009 г.	5 ^(г)	2004 г.	2009 г.	5 ^(г)
Румъния	Програми, които не са финансирани от ЕС	Все още не е със статус „незасегнат от болест“ ^(д)		Програми, които не са финансирани от ЕС, и които през 2014 г. са признати със статус „незасегнат от болест“		
Обединено кралство	2000 г. ^(е)	Все още не е със статус „незасегнат от болест“		1978 г.	2015 г.	37

- ^(а) Без да се вземат предвид предходни национални програми, които в повечето страни се прилагат десетки години преди да се получи първото финансиране от ЕС.
- ^(б) Първата финансирана от ЕС програма е от 1978 г., но средствата на ЕС са спрени през 2004 г., и отново са възобновени през 2009 г.
- ^(в) Голяма част от регионите в момента са със статус „официално незасегнат от болест“.
- ^(г) След като ЕС започва да съфинансира програми през 2004 г., степента на разпространение сред стадата е едва 0,052 % за туберкулозата по говедата и 0,005 % за бруцелозата по говедата.
- ^(д) Разпространението сред стадата е незначително.
- ^(е) Първата финансирана от ЕС програма е от 2000 г., но средствата на ЕС са спрени през 2004 г., и отново са възобновени през 2010 г.

Източник: Решения на Комисията за финансиране на програми за ликвидиране на болести и за признаване на статус „официално незасегнат от болест“, за одитираните държави членки.

Сътрудничество със страни извън ЕС

10

В своите насоки относно контрола на болестите по животните Световната организация за здравеопазване на животните (ОИЕ) подчертава значението на международното сътрудничество и посочва, че във всички случаи, когато това е възможно, страните трябва да си сътрудничат на регионално ниво за хармонизиране на програмите за контрол на заболяванията. Това е важно, тъй като болестите могат да бъдат пренесени от една държава в друга, особено от диви животни. В регламентите липсват разпоредби, които да предвиждат Комисията директно да финансира ветеринарни програми извън ЕС. Въпреки това държавите членки могат да се споразумеят да извършват ветеринарни действия (като кампании за ваксиниране на границите) директно със съседните държави, които са извън ЕС, и да включват съответните разходи в подпрограми на своите ветеринарни програми, финансирани от Комисията.

11

По отношение на програмите за борба с болестта бяс през 2015 г. са изпълнени четири подпрограми в страни извън ЕС: Русия (като част от програмата на Финландия), Беларус (като част от програмите на Латвия и Литва) и Украйна (като част от програмата на Полша от 2012 г.). Други пет подпрограми са на етап планиране: Русия (като част от програмата на Естония), Украйна (като част от програмата на Унгария), Молдова (като част от програмата на Румъния), Босна и Херцеговина (като част от програмата на Хърватия) и Беларус (като част от програмата на Полша). Като се има предвид комплексният характер на двустранните отношения, осигуряването на достатъчно сътрудничество с цел ефективно прилагане на подпрограмите извън ЕС, може да се окаже предизвикателство.

12

Комисията е взела други мерки с цел хармонизиране със страни извън ЕС на програмите за контрол на болестите. През 2011 г. ГД „Разширяване“ и ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“ започват проект във връзка с предприединителен инструмент с цел предоставяне на помощ при контрола и ликвидирането на болестите по животните (напр. болестите бяс и класическата чума по свинете) в седем страни бенефициенти от Западните Балкани: Албания, Босна и Херцеговина, Хърватия, бивша югославска република Македония, Черна гора, Сърбия и Косово. За този проект са отпуснати приблизително 100 млн. евро.

Основни роли и отговорности

13

Комисията (ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“) управлява системата ADNS и координира спешните мерки в случай на поява на огнище на заразна болест по животните. Комисията извършва разходите по ветеринарната програма при пряко управление. Хранителната и ветеринарна служба (FVO) към ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“ проверява дали се спазват изискванията на ЕС относно безопасността и качеството на храните, както и ветеринарните мерки.

14

В Решение на Комисията от 2008 г.⁶ се определят критериите, при спазването на които програмите на държавите членки се одобряват за финансиране от ЕС. В решението се постановява, че в програмите в държавите членки попадат под контрола на централния ветеринарен орган. Програмите следва да съдържат цели и годишни междинни цели, ако програмата е многогодишна; установяват се и се докладват подходящи показатели (като заболяемост и разпространение). Подробното изпълнение и управление на програмите, в т.ч. споделянето на отговорности между публичния и частния сектор, е от компетентността на държавата членка.

6 Решение 2008/341/ЕО на Комисията от 25 април 2008 г. за определяне на критерии на Общността за национални програми за ликвидирането, контрола и мониторинга на някои болести по животните и зоонози (ОВ L 115, 29.4.2008 г., стр. 44).

15

Държавите членки могат да представят своите предложения за програми пред Комисията до 31 май⁷ на предходната година. Тези програми могат да бъдат годишни или многогодишни. По-голямата част от програмите са годишни.

16

Комисията оценява качеството на предложените програми от държавите членки, като използва установените критерии, и при случаи на доказана епидемия на сърчава координирането между съседни държави членки. От 2013 г. Комисията използва експерти, които подпомагат процеса на оценяване. Списъкът с програми се представя на държавите членки и на Постоянен комитет по растенията, животните, храните и фуражите (PAFF). Всяка година въз основа на оценка на променящите се нужди Комисията коригира размера на финансирането, което се отпуска на държавите членки за различните болести. Всички изменения се обсъждат с държавите членки в рамките на PAFF. Оценката на Комисията се основава на данни, предоставени от държавите членки, доклади на хранителната и ветеринарна служба, финансови одитни доклади, както и на резултатите от дейността на специфична работна група, съставена от експерти от държавите членки. В **приложение II** се съдържат повече подробности относно основните отговорности.

17

В решение на Комисията от 2008 г.⁸ се определят стандартните изисквания за докладване, в т.ч. модели и графици за докладване, които следва да се използват от държавите членки при представянето на докладите им пред Комисията. По време на изпълнението на програмите държавите членки изпращат междинен доклад, който се разглежда от Комисията и може да доведе до изменение на цели и разходи на програмите, както и до преразпределение на финансовите ресурси между тях. Окончателните доклади и заявките за плащания се представят на Комисията до 30 април на следващата година, в т.ч. оценката на постигнатите резултати и подробен отчет на извършените разходи.

7 Член 12 от Регламент (ЕС) № 652/2014.

8 Решение 2008/940/ЕО на Комисията от 21 октомври 2008 г. за установяване на стандартни изисквания за докладване по съфинансирани от Общността национални програми за ликвидиране, контрол и мониторинг на някои болести и зоонози по животните (ОВ L 335, 13.12.2008 г., стр. 61).

18

По време на одита беше разгледано дали програмите за ликвидиране, контрол и мониторинг на болестите по животните са предотвратили по адекватен начин болестите по животните.

19

Беше потърсен отговор на следните конкретни въпроси:

- i) Комисията разполага ли с подходящ подход за ликвидиране, контрол и мониторинг на болестите по животните?
- ii) Държавите членки разработили и приложили ли са подходящи програми за ликвидиране, контрол и мониторинг на болестите по животните?
- iii) По адекватен начин ли е взета предвид икономическата ефективност в рамките на програмите?

20

Одитната дейност беше извършена в Комисията (ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“) и в седем държави членки (Ирландия, Испания, Франция, Италия, Португалия⁹, Румъния и Обединеното кралство), които заедно представляват 72 % от общия обем разходи и при които са установени и редица различни болести¹⁰. Бяха получени също така гледните точки на организациите на главните заинтересовани страни (земеделските стопани, ветеринарните служби и лабораториите), както и на организираната от Сметната палата експертна работна група.

21

При одита бяха проверени използваните от Комисията процедури за определяне на стратегията и за одобряване на годишните и многогодишните национални програми, представени от държавите членки. Това включи проверка на съответните становища и съобщения от службите на Комисията (в т.ч. Хранителната и ветеринарна служба), регулаторните комитети (PAFF, работната група), агенциите (ЕОБХ) и експертните прегледи, организирани от Комисията.

22

В допълнение към горните програми ЕС финансира също така спешни мерки за справяне със сериозните огнища на болести по животните. По време на одита тези мерки не бяха проверени, тъй като разходите за тях представляват приблизително 10 % от средствата на програмите за ликвидиране, контрол и мониторинг.

- 9 В Полша одитната дейност беше извършена съвместно с върховната одитна институция на тази държава членка.
- 10 Бяха проверени общо 24 програми на държавите членки по отношение на следните болести: туберкулоза по говедата, бруцелоза по говедата, бруцелоза по овцете и козите, трансмисивна спонгиформна енцефалопатия, син език, бяс, класическа и африканска чума по свинете, птичи грип и зоонозна салмонела. В **приложение I** се съдържа подробна информация относно тези болести.

23

При одита на ниво държави членки бяха проверени националните стратегии за ликвидиране, контрол и мониторинг на болестите по животните, използваните от държавите членки критерии за разработване на програмите, както и начина на прилагане на практика на тези програми. Бяха извършени посещения на компетентните ветеринарни органи на държавите членки и съответните регионални власти. Одитът включи съществени проверки с цел анализ на това дали финансираните дейности са били извършени по план и дали разходите са били разумни.

24

Съгласно Световната организация за здравеопазване на животните¹¹ още от самото начало на програмата за контрол на болестите следва да се дефинира желаната за постигане цел. Въпреки че ликвидирането на болестите е традиционна цел на много програми за контрол на болестите, невинаги е възможно то да бъде постигнато. Следва да се установят конкретни цели и показатели, които показват успешното прилагане на програмата. Във **фигура 3** са посочени етапите на създаване на програма за контрол на болестите.

11 OIE, Насоки относно контрола на болестите по животните, 2014 г.

Фигура 3

Етапи на създаване на програма за контрол на болестите

Източник: OIE, Насоки относно контрола на болестите по животните, 2014 г.

25

Като се има предвид комплексната и разнородна ситуация на болестите по животните в ЕС, от значение е Комисията да прилага солидна рамка за определяне на приоритети на извършваните от нея усилия, координиране на усилията на държавите членки, предоставяне на насоки и улесняване на добрите практики. Тя следва да включва подходящо докладване относно изпълнението.

Въпреки че подходът на Комисията за ликвидиране, контрол и мониторинг на болестите по животните като цяло е добър, ...

26

По време на одита беше установено, че подходът на Комисията за ликвидиране, контрол и мониторинг на зоонозите и другите болести по животните е бил като цяло стабилен и подкрепен от подходяща техническа експертиза и анализ на риска с цел справяне с променящите се рискове/огнища на болести.

27

Политиката на ЕС в областта на здравето на животните е добре разработена, с правила за идентифициране, проследяване, хуманно отношение и проверки във връзка с огнищата на болести и санитарните изисквания. Това е също така от основно значение с цел улесняване на търговията. Действащата правна уредба на ЕС в областта на здравеопазването на животните обаче включва близо 50 основни директиви и регламенти и приблизително 400 акта от вторичното законодателство, някои от които са приети още през 1964 г. Предвидено е тази сложна законодателна мрежа да бъде консолидирана и заменена с ново законодателство за здравеопазването на животните¹², за което е постигнато политическо споразумение през юни 2015 г. От 2007 г. програмите на ЕС за ликвидиране, мониторинг и контрол са част от стратегията на Съюза в областта на здравето на животните. Действието на стратегията изтече през 2013 г., но тя все още не е заменена, тъй като се изчаква одобряването на новото законодателство за здравеопазването на животните.

28

Като цяло Сметната палата оценява като разумен подхода на Комисията, при който на ниво държави членки приоритетно се финансират програми за ликвидиране, контрол и мониторинг на болестите. Рамката за насочване на ресурсите към програмите във връзка с болестите по животните се основава на извършени от Комисията годишни оценки на финансовите приоритети (където се вземат предвид въпроси като въздействието върху общественото здравеопазване, производствените загуби и проблемите в областта на търговията), които са обсъдени с експерти на държавите членки. Комисията разполага също така със солидна система за оценка на качеството на програмите, предложени от държавите членки. Тази система включва използването на подробни критерии за оценка, които обхващат аспекти като яснотата на програмните цели и управлението, историческото развитие на съответното заболяване, научната обосновка и ефикасността на предложените мерки. Критериите за определяне на приоритети във връзка с ресурсите за болестите не бяха добре разработени по отношение на одитираните програми. Въпреки това с приемането на подход за многогодишните работни програми за 2016—2017 г. и съответните указания на Комисията, процесът на приоритизиране е бил постепенно подобрен.

12 COM(2013) 260 окончателен от 6 май 2013 г. „Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно здравеопазването на животните“. Предложението обхваща сухоземните и водните животни и се състои от изисквания за предотвратяване на болестите; осведоменост за болестите; биологична сигурност; проследимост на животните, надзор, контрол и ликвидиране на болестите, както и спешни мерки. Предвижда се преглед на действащите правила за идентифициране на конете и други животни, за които понастоящем не съществуват конкретни изисквания. Планира се също така съгласувана политика на ваксинация в ЕС в контекста на рамка за антигени, ваксини и диагностични банки на ниво ЕС. На 1 юни 2015 г. Европейският парламент и Съветът постигнаха политическо споразумение относно това предложение.

29

Разпространяването на болестите по животните не се спира от националните граници. Болестите се разпространяват чрез придвижването селскостопанските и на дивите животни, както и поради други фактори. Ето защо е възможно програмите да бъдат засилени чрез доброто им координиране между страните в случай на доказана епидемия. Не съществуват обаче нормативни изисквания, съгласно които държавите членки са длъжни да представят координирани програми, или да си сътрудничат в тяхното прилагане.

30

Сметната палата установи, че като цяло Комисията предоставя подходящи насоки и улеснява координацията между държавите членки:

- Налице са редовни контакти между Комисията и държавите членки и Постоянния комитет по растенията, животните, храните и фуражите¹³, както и срещи на ръководителите на ветеринарните служби на държавите членки.
- Работните групи¹⁴ обединяват експерти на държавите членки в областта на специфични заболявания и отправят препоръки за подобряване на ветеринарните програми.
- Комисията използва външни експерти за проверка на предложените програми въз основа на подробни критерии за оценка.
- Хранителната и ветеринарна служба на Комисията извършва одити в държавите членки.
- Системата за обявяване на болестите по животните позволява бързо уведомяване в случай на поява на огнища на болести.
- Референтни лаборатории¹⁵ на ЕС се занимават със стандартизиране и подобряване на методологиите.
- Комисията организира обучения¹⁶ за служители на държавите членки.
- От 2014 г. ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“ предоставя насоки относно използването на ново онлайн приложение, а предвидените от регламентите стандартизирани формати за държавите членки осигуряват известно хармонизиране и качество.

- 13 Всеки месец се организира поне една среща на Постоянния комитет по растенията, животните, храните и фуражите (комитетът PAFF), в която държавите членки и Комисията обсъждат ветеринарни въпроси, в т.ч. резултатите от ветеринарните програми.
- 14 Веднъж годишно се организира пленарно заседание на работната група по въпросите за ликвидиране на болестите по животните, където всички държави членки са поканени да участват. Няколко пъти годишно се организират редовни допълнителни работни групи относно конкретни болести (напр. подгрупа относно салмонелата).
- 15 Задачата на всяка референтна лаборатория на ЕС е да стандартизира методологиите на ниво ЕС, да координира с държавите членки методите на диагностициране, да организира сравнителни анализи и годишни работни срещи на националните референтни лаборатории, където експертите на държавите членки могат да създават мрежи, да актуализират своите знания и да споделят информация и добри практики.
- 16 По-добро обучение за по-безопасни храни (BTSF).

31

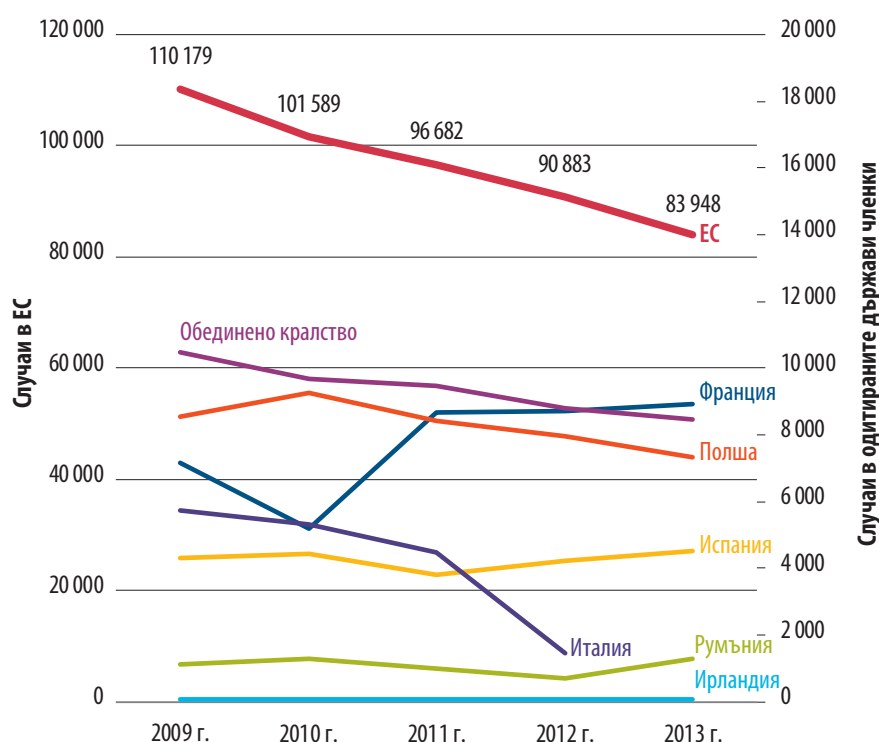
Съществуването на рамка на ЕС за съфинансиране представлява допълнителен стимул за държавите членки да ликвидират заболяванията по животните, включително зоонозите, и в това отношение са отбелязани някои значителни успехи. Това е довело също така до положително въздействие върху човешкото здраве и съпътстващи икономии на разходи. Например през 2012 г. ЕОБХ е изчислил¹⁷, че общата икономическа тежест в резултат на салмонелоза при хората може да достигне 3 млрд. евро годишно. Както е показано във **фигура 4**, през последните години броят на случаите на заболявания значително е намалял. ЕОБХ е достигнал до заключението¹⁸, че това е предимно в резултат от успешните програми на държавите членки за контрол върху салмонелата при птиците (*Gallus gallus*), които са довели до намаляване на тези бактерии в яйцата.

17 Източник: Бюлетин на ЕОБХ относно салмонелата.

18 ЕОБХ/ECDC, Обобщен доклад на ЕС относно зоонозите, причинителите на зоонози и огнищата на токсични инфекции от хранителен произход, 2012 г. Сумата от 3 млрд. евро представлява горната граница на изчислението.

Фигура 4

Зоонозна салмонела: брой на заболяванията на хора в ЕС и одитираните държави членки

Източник: ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“.

Констатации и оценки на одита

32

Друг пример представлява болестта бяс в периода 2005—2014 г., когато общият брой на заболявания от бяс на ниво ЕС значително е намалял от 3708 на 305 случая в ЕС 28.

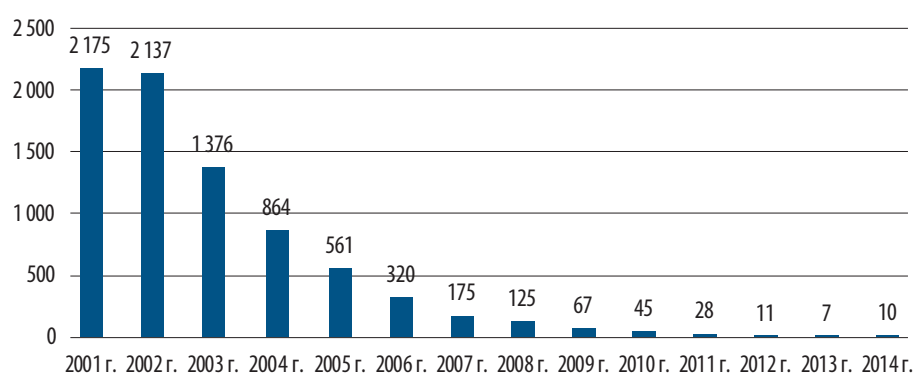
33

Мерките, приложени от Комисията за ликвидиране на СЕГ в ЕС, са изключително успешни. Както е показано във **фигура 5**, броят на случаите на СЕГ е намалял от над 2000 случая през 2001 г. до 10 случая през 2014 г. Взетите основни мерки включват отстраняване на специфичния рисков материал¹⁹ от хранителната верига на хората и животните, забрана за хранене на говеда, овце и кози с месокостно брашно, както и годишен контрол на милиони говеда. Честото актуализиране на законодателството през последните години и финансирането на изследванията са довели до по-ограничен и целенасочен контрол на СЕГ. Координационната дейност на Комисията на международно ниво е добра, по-специално с ОИЕ относно категоризирането на държавите членки във връзка с географския риск за наличие на СЕГ. Програмите за ликвидиране на туберкулозата по говедата също прилагат дългосрочен подход, като тенденцията е разпространението на болестта да намалява в повечето държави членки. За тези две болести се отделят приблизително половината от разходите за програмите на ЕС (вж. **таблица 1**).

¹⁹ Става въпрос за тъкани от животински произход, които в най-голяма степен са изложени на риск да бъдат носители на инфекциозни агенти; такива тъкани са например мозъкът и гръбначният мозък. Вж. **приложение I** за повече подробности относно СЕГ.

Фигура 5

Брой случаи на СЕГ в ЕС

Източник: ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“.

... а програмите на държавите членки обикновено са добре разработени и изпълнени, ...

34

Държавите членки отговарят за изготвянето на своите програми за ликвидиране, контрол и мониторинг. С помощта на подходящи показатели в тях се разглеждат въпроси, свързани с конкретни приоритети относно болестите по животните. В повечето случаи държавите членки разполагат с многогодишен опит от областта на борбата с различните болести по животните. Комисията може да отправи искане към, но не и да задължи държавите членки да предложат програми, както и да изменят своята стратегия. Освен това в случай на огнище на болест, при което има риск от трансгранични инфекции, държавите членки са задължени да приложат специфични мерки, предвидени в секторното законодателство, независимо от това дали тези мерки са съфинансирани от ЕС.

35

Програмите на държавите членки трябва да отговарят на минимален брой критерии, определени²⁰ от Комисията с цел да бъдат допустими за финансиране от ЕС. Съгласно тези критерии програмите следва да съдържат информация, наред с другото, относно цели, продължителност, целеви нива, показатели (напр. заболяемост и разпространение на болестите), изследване на животни, ваксинация и администрация. Сложният характер на програмите е тясно свързан с епидемиологичните характеристики на съответната болест. Програмите могат да предвиждат голямо разнообразие от мерки, като например: широкообхватен режим на наблюдение, кръвни изследвания, специфични мерки за идентифициране на носители²¹, аутопсия, лабораторни тестове, компенсационни мерки за земеделски стопани, наблюдение на диви животни и компютризиранни системи за изследвания и борба с болестите.

36

Сметната палата констатира, че като цяло проверените програми на държавите членки са добре разработени и адаптирани към епидемиологичната обстановка. Одобрените програми отговарят на необходимите критерии и обикновено съдържат подробно описание на мерките, които следва да се вземат. Програмите спазват стандартните модели на Комисията и като цяло са довели до положителни резултати (вж. **каре 3**). Държавите членки разполагат с адекватни системи за идентифициране на огнища на болести по селскостопанските животни и за улесняване на ликвидирането на тези огнища. Интегрираната компютризирана ветеринарна система на ЕС (TRACES) за идентифициране на животните и наблюдението на тяхното придвижване е добре разработена и улеснява контрола върху заболяванията.

20 Решение 2008/341/ЕО на Комисията.

21 Носителят е заразено животно, което реагира положително на тест за болестта.

Добри резултати от дейността на програма в държава членка

Програмите за ТСЕ се прилагат и съфинансират от ЕС във всички държави членки. Тези програми са получили голяма част от финансирането за ветеринарни програми по време на одитирания период (вж. **таблица 1**).

В Ирландия програмата е получила общо 17 млн. евро за периода 2009—2014 г. Въпреки че средствата на ЕС са намалели от 4,7 млн. евро през 2010 г. на 0,8 млн. евро през 2014 г., резултатите от дейността на програмата са добри, най-вече поради следните причини:

- Налице са били активни и пасивни системи за наблюдение, насочени към откриване на случаи на СЕГ.
- При установяване на случай на заболяване са били извършвани епидемиологични изследвания, а животните от кохортата и тяхното потомство са били умъртвявани.
- Прилагала се е забрана за хранене на селскостопанските животни с храна от животински произход.

През 2014 г. в Ирландия не е установен нито един случай на СЕГ. За сравнение през 2011 г. и 2012 г. са констатирани три случая, а пикът на болестта е бил през 90-те години на XX век с над 400 случая.

... икономическата ефективност на програмите е трудно определима, ...

37

Решението на Съвета²² относно ветеринарните разходи задължава Комисията да докладва пред Европейския парламент и пред Съвета на всеки четири години каква е ситуацията със здравето на животните и каква е икономическата ефективност при прилагането на ветеринарните програми.

38

В насоките на Световната организация за здравеопазване на животните²³ се посочва, че решението за това кои са най-подходящите мерки на интервенция трябва да бъде съобразено с разходите и ползите, както и със зоонозния потенциал и вероятността за успех на конкретния набор от мерки за контрол на болестите.

22 Член 41 от Решение 2009/470/ЕО на Съвета.

23 OIE, Насоки относно контрола на болестите по животните, май 2014 г.

Констатации и оценки на одита

39

Както е посочено в **таблица 1**, преките разходи за бюджета на ЕС за ветеринарни програми са в размер на приблизително 200 млн. евро годишно. В допълнение към това държавите членки изразходват още по-голяма сума, за да покрият, от една страна, тяхната част от съфинансираните програми, а от друга страна да финансират други ветеринарни мерки, които намират за необходими. Освен това земеделските стопани и хранителният сектор понасят разходи, свързани с ветеринарните мерки, подмяната на стада, намаляването на продукцията, ограниченията, свързани с придвижването на животните, и загубата на пазари. Потенциалните ползи от програмите могат да бъдат групирани в две категории²⁴:

- подобряване както на общественото здраве, така и на здравето на животните: намаляване на разпространението на болестите/заболеваемостта; опазване на общественото здраве (в случаите на зоонози); изпълняване на ролята им на основен инструмент за превенция/управление на болестите в контекста на стратегията на ЕС за здравеопазването на животните;
- ползи от икономическа гледна точка за ЕС като цяло: защита на стойността на сектора; допринасяне за пазарната стабилност; гарантиране на безопасна търговия; нарастване на търговията с участници извън ЕС; намаляване на разходите за опазване на човешкото здраве.

40

С цел изпълнение на бюджета на ЕС Комисията трябва да спазва принципите на доброто финансово управление²⁵ и финансираните дейности да бъдат икономични, ефикасни и ефективни. Това означава, че резултатите от изпълнението на програмата следва да съответстват на извършените за тяхното постигане разходи. Сметната палата отбелязва, че на практика е много трудно да се остойностят ползите за здравето вследствие от прилаганата политика в областта на здравето на животните, по-специално за зоонозите, където основната полза е избягване на случаи на инфекции при хората, а понякога — спасяване на животни.

Липса на модели за оценка на икономическата ефективност на програмите за ликвидиране на болести.

41

По време на одита беше отбелязана липсата на модели и икономически показатели, които да позволят на Комисията да направи анализ на икономическата ефективност на предложените програми. Вследствие на това Комисията не извършва подобен анализ. В своя последен доклад (от 2014 г.) относно ситуацията във връзка със здравето на животните и икономическата ефективност на ветеринарните програми, който се изготвя съгласно приложимото в областта решение на Съвета, Комисията предостави информация относно разходите и резултатите. В този доклад Комисията признава, че е било необходимо по-добре да се покаже икономическата ефективност на ветеринарните разходи.

24 Съгласно заключенията от доклада за 2014 г. на Комисията до Европейския парламент и до Съвета относно резултатите от съфинансираните от ЕС програми.

25 Член 30 от Регламент (ЕС, Евратом) № 966/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза и за отмяна на Регламент (ЕО, Евратом) № 1605/2002 на Съвета (ОВ L 298, 26.10.2012 г., стр. 1).

42

На практика в одобрените програми и последващите доклади за изпълнение се съдържа подробна информация относно разходите, както и показатели във връзка с дейностите и резултатите от изпълнението. Въпреки че по-голямата част от разходите (вземане на проби, лабораторни анализи, заплати на ветеринарни служители, разходи за компенсации и т.н.) и ползите в качествено отношение (обществено здравеопазване, подобрени възможности за износ и т.н.) се посочват в програмите, липсват модели и информация, които да позволят оценка на икономическата ефективност на финансираните дейности. Например реакцията на ЕС при кризата със СЕГ е спасила животи, допринесла е за подобряване на безопасността на храните, и е възстановила доверието на потребителите. Икономическата ефективност на програмата обаче не може да бъде оценена.

43

Сметната палата провери също така дали има доказателства за основателния характер на разходите, поети в рамките на одитираните от нея програми. По време на одита бяха отбелязани случаи, които преди това са били установени от Комисията, при които някои разходи са били неоснователно високи или недостатъчно добре контролирани от държавите членки (вж. **каре 4**). В тези случаи Комисията е предприела коригиращи действия.

Каре 4

Недостатъчно добре контролирани дейности или високи разходи

1. В Полша ваксините, използвани в годишните програми за ликвидиране на болестта бяс, са били закупени на регионално ниво. Между 2002 г. и 2009 г. броят на установените случаи на бяс в популацията на лисиците е намалял изключително много — от 884 на 6. През 2010 г. и 2011 г. обаче броят на констатираните случаи отново рязко се е повишил — съответно 117 и 103 случая. Тези случаи са били концентрирани в регионите Małopolska и Podkarpackie. Средната цена на една от ваксините, закупени в Полша за ваксиниране на дивите лисици в периода 2011—2013 г., е значително по-висока от средната цена в ЕС, въпреки че обемът на ваксините, предоставени на Полша, също е с най-висок размер в ЕС (над 10 милиона дози всяка година). Като се имат предвид икономии от мащаба, това не е логично. Комисията е наложила намаляване на финансовата помощ и е поискала от полските органи да предприемат действия за занижаване на прекомерните цени на ваксините, по-специално чрез организиране на национална покана за представяне на оферти.
2. В Румъния националните органи не са контролирали по задоволителен начин прилагането на договори за разпръскване по въздуха на ваксини срещу бяс за ваксиниране на диви лисици през 2013 г. Броят на разпределените ваксини също е бил недостатъчен. Освен това националните органи не са взели достатъчно проби, за да тестват ефективността на резултатите от програмата за ваксинация (през 2014 г. процедурите са били подобрени). В следствие на това Комисията не е възстановила разходите за кампанията за ваксиниране.

В някои случаи сумите, изплатени като компенсация, или налаганите намаления на плащанията са оказвали ограничен стимулиращ ефект.

44

Компенсацията, която се изплаща на земеделските стопани за всяко животно, което е умъртвено в рамките на програма за ликвидиране на болестите, не трябва да надвишава пазарната стойност на здраво животно²⁶. Целта е да се определи справедлива компенсация, която не стимулира измамите и насърчава участието на земеделските стопани в програмата. Законодателството на ЕС обаче не посочва ясни правила относно начина, по който с пазарните цени се фиксира платимата компенсация. Това се определя от държавите членки в техните конкретни програми. Така например няма изискване за държавите членки да ползват като основа за компенсациите скалите на Общността за класификация на кланични трупове и свързаните с тях цени²⁷. Възможно е свръхкомпенсирането да възпрепятства ефективното прилагане на мерките за биологична сигурност.

45

В Италия нивата на компенсациите, изплатени за умъртвени животни в рамките на ветеринарна програма, понякога са били по-високи от пазарните цени за здрави животни. Например през 2012 г. земеделските стопани са получили средно 87 евро и максимум 111 евро за всяка овца, която е умъртвена в рамките на програма за ликвидиране на болести. Обичайната пазарна цена обаче за кланични трупове от здрави овце по това време е била по-ниска от 60 евро²⁸. В случаите, при които компенсациите надвишават пазарната цена, установяването на болести по животните в земеделското стопанство може да бъде разглеждано като неочаквана алтернатива за увеличаване на стадото. Освен това е възможно земеделските стопани, които при други условия биха желали да получат статус „незасегнат от болест“, да се откажат да прилагат по ефективен начин мерките за биологична сигурност.

46

В Обединеното кралство (Англия) компенсацията за добитък се изчислява въз основа на средната пазарна цена от предходния месец. Компенсацията за добитък в Северна Ирландия и Уелс се изчислява въз основа на отделни оценки, които обикновено водят до по-висок размер на компенсацията от тази в Англия, и които могат да накарат земеделските стопани да се откажат да прилагат по ефективен начин мерките за биологична сигурност.

47

Вследствие на отрицателна оценка на техническите резултати на програмите за ликвидиране на бруцелозата по говедата и овцете в Италия (Сицилия) Комисията е наложила намаляване на плащанията от над 7 млн. евро за периода 2005—2012 г. През 2011 г. цялата програма за ликвидиране на бруцелозата в Сицилия е била декларирана като недопустима поради неизпълнение на плана за ваксинация. Въпреки това, италианските органи не са прехвърлили това намаление към регионалните органи в Сицилия чрез прилагане на националната система за разпределяне на средства между регионите, а са го разпределили между всички италиански региони (по-голямата част от които са прилагали програмата за ликвидиране на болестта по коректен начин). По този начин органите в Сицилия не са били насърчени да подобрят прилаганите ветеринарни мерки.

26 Член 11 от Регламент (ЕС) № 652/2014.

27 Регламент (ЕО) № 1249/2008 на Комисията от 10 декември 2008 г. за установяване на подробни правила за прилагане на скалите на Общността за класификация на кланични трупове на говеда, свине и овце и за отчитане на цените, свързани с тях (ОВ L 337, 16.12.2008 г., стр. 3).

28 Европейска комисия (ГД „Земеделие и развитие на селските райони“, статистически данни относно земеделските пазари за 2014 г.: http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/market-statistics/index_en.htm).

... и са необходими подобрения

48

В точките по-долу се описват областите, в които Сметната палата счита, че са възможни подобрения в подхода на Комисията и програмите на държавите членки.

Уведомяване относно болести по животните и обмен на полезна информация

49

Европейската система за обявяване на болестите по животните (ADNS) е изготвена с цел оповестяване на стандартна информация относно появата на огнища на болести. Системата не разполага с характеристики за епидемиологично управление и не предоставя исторически данни и анализи. Вследствие на това тя е с много малка добавена стойност в сравнение със световната информационна система на ОИЕ по здравеопазване на животните (WAHIS), която държавите членки са задължени да използват. И двете системи предоставят данни относно броя и местоположението на нови огнища на болести, но между тях липсва интерфейс, който да позволява автоматичен обмен на информация. С цел по-добро управление на заплахите за здравето на животните държавите членки са разработили свои собствени информационни системи, съдържащи епидемиологични данни. Липсва обаче обща система за улесняване на обмена на информация и по-добро координиране на контролните дейности между държавите членки.

50

От 2012 г. съвместен проект между Комисията и ОИЕ има за цел свързване на системите ADNS и WAHIS чрез общ интерфейс, наречен Информационна система за болестите по животните (ADIS)²⁹.

29 Доклад относно анализ на системата ADNS (версия 1.4) в рамките на разработване на компютърен прототип на Информационна система за болестите по животните (ADIS) за Европейския съюз, съгласувана с интерфейса на ОИЕ WAHIS/WAHID: за по-задълбочен анализ липсват референтни данни като броят на стопанствата и наличните животни в даден регион. За един по-задълбочен времеви и пространствен анализ ще бъде необходима допълнителна информация, като например местоположението на всички налични епидемиологични единици. С оглед системата да бъде един по-полезен инструмент за управление на болестите или средство за вземане на решения, ще бъде необходима допълнителна информация относно мерките за борба с болестите. Списъкът със стойностите, съответстващи на „видовете“ в системата ADNS съдържа основните селскостопански животински видове и само родовото наименование „диви видове“. Би било разумно искането за данни относно метода на диагностициране да се разшири, за да обхване всички болести.

Информация относно изпълнението и управлението

51

В решение на Комисията от 2008 г.³⁰ се определят показатели за крайните продукти, които задължително се докладват от държавите членки. В допълнение Комисията е изготвила методология за определяне на показатели за изпълнението, която изисква държавите членки да подобрят резултатите от изпълнението по отношение на разпространението/честотата на болестите с минимален процент за определен период. Освен това Комисията е разработила широк набор от показатели³¹ (над 100), които държавите членки следва да използват. Те включват показатели за крайните продукти или такива, свързани с дейността, като например брой ваксинирани животни и направени тестове. Съществуват също така показатели за резултатите, като например промените в нивата на честота или разпространение на болестите. Въпреки че отбелязва вече съществуващия голям набор от показатели, Сметната палата счита, че има възможност за подобрения, по-специално по отношение на техническото изпълнение на програмите³². Не са включени икономически показатели, които биха позволили извършването на анализ на икономическата ефективност на предложените програми (вж. точки 41 и 42).

52

Комисията изисква от държавите членки да спазват стандартен модел при изготвяне на ветеринарните си програми. Това включва информация относно развитието на болестта през последните години. В допълнение един от критериите, използвани от Комисията (вж. точка 28) за оценка на предложените проекти на програми, засяга качеството на данните относно развитието на болестта през последните пет години. Сметната палата отбелязва, че въпреки че в повечето случаи подобни исторически данни са били на разположение, при три от 24-те одитирани програми на държавите членки независими оценители на Комисията са установили, че скоростни проекти за програми не съдържат достатъчно задължителна историческа информация³³. В тези случаи съответната информация е била поискана от Комисията и предоставена от засегнатите държави членки. По време на одита Комисията е била в процес на разработване на информационна система, която да позволи улеснено намиране и анализ на исторически данни от предходни програми на държавите членки. Тя въведе система за стандартно електронно докладване, чрез която държавите членки изпращат основни документи³⁴ във връзка със своите ветеринарни програми³⁵. Тези разработки следва да улеснят в бъдеще анализирането на програмите.

30 Решение 2008/940/ЕО на Комисията, заменено с Решение за изпълнение 2014/288/ЕС на Комисията от 12 май 2014 г. относно стандартните изисквания за докладване по съфинансирани от Съюза национални програми за ликвидиране, контрол и наблюдение на някои болести по животните и зоонози и за отмяна на Решение 2008/940/ЕО (ОВ L 147, 17.5.2014 г., стр. 88).

31 Документ на Съвета WD SANCO/12915/2012.

32 Например времеви интервали между тестванията, дялът на огнища на болести, при които източникът на инфекцията е установен; по отношение на бруцелозата: проследяване на стадата, при които не са извършени тествания, процент на ваксинирани животни в земеделските стопанства и дял на земеделски стопанства с ваксинирани животни; показатели относно обучението, разходите и капацитета на ветеринарните служби; по отношение на бруцелозата по овцете и козите, резултати за генотипа на вида бруцелоза.

33 Такъв е случаят с предложената програма на Обединеното кралство за 2015 г. относно туберкулозата по говедата; предложената програма на Испания за 2015 г. относно болестта син език и предложената програма на Италия за 2014 г. относно болестта син език.

34 По-специално проекти на програми, междинни доклади, окончателни доклади и заявки за плащане.

35 Решение за изпълнение 2014/288/ЕС на Комисията.

Констатации и оценки на одита

Представяне на ветеринарните проверки в рамките на програмите

53

Общо взето в повечето програми се съдържа обосновка на предвидените мерки и на резултатите, които трябва да бъдат постигнати. Въпреки това, Сметната палата счита, че ветеринарните мерки биха били по-добри, ако се описват по по-качествен начин в някои програми, както и действията, предприети вследствие на препоръките на Хранителната и ветеринарна служба и съветите на работната група. При две от одитираните 24 програми на държавите членки независими оценители на Комисията са отправили подобни коментари³⁶.

Програми, където напредъкът е бавен

54

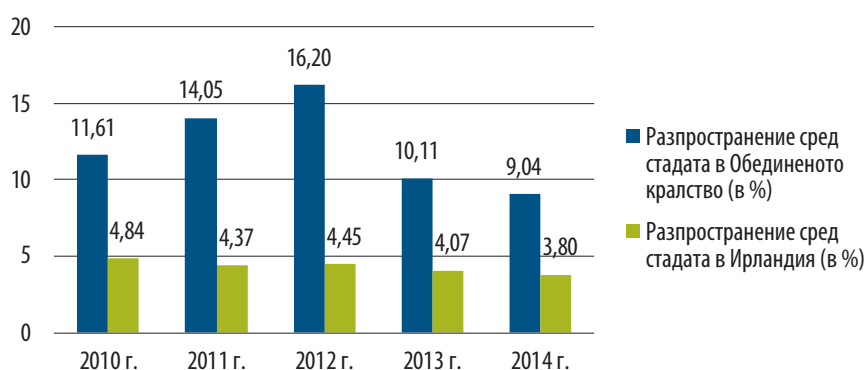
Програмите за ликвидиране на някои болести в определени държави членки се изпълняват в продължение на десетилетия (вж. точка 9). Въпреки че намалява, нивото на заболяемост на туберкулоза по говедата в Обединеното кралство и Ирландия продължава да бъде относително високо (вж. **фигура 6**) в сравнение с други държави членки³⁷. В Обединеното кралство увеличаването от 2013 г. нататък на честотата на изследване за откриване на туберкулоза в зоните с ниска заболяемост от веднъж на всеки четири години на веднъж годишно е довело до по-висок брой установени случаи. Все още са налице обаче значителни специфични предизвикателства във връзка с програмата за ликвидиране на туберкулозата в Обединеното кралство, като в някои региони те са особено чести.

36 Програмата на Италия за 2014 г. относно болестта син език и програмата на Ирландия за 2014 г. относно туберкулозата по говедата.

37 През 2014 г. степента на разпространение сред стадата на туберкулозата по говедата в Обединеното кралство, Ирландия, Испания и Италия е съответно 9,04 %, 3,8 %, 1,72 % и 0,81 %. По официални данни Франция и Полша не са засегнати от тази болест, а разпространението ѝ в Румъния е незначително.

Фигура 6

Туберкулоза по говедата в Ирландия и Обединеното кралство

Източник: ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“.

Констатации и оценки на одита

55

В Италия бруцелозата по овцете и козите е трудна за ликвидиране поради липсата на пълноценно сътрудничество от страна на земеделските производители в някои региони. Щедрата компенсационна схема (вж. точка 45) също може да бъде фактор. Въпреки това степента на разпространение на национално ниво намалява, като през 2014 г. достига 1,2 %, в сравнение с 3,7 % през 2008 г. По време на същия период степента на разпространение в Сицилия е намаляла от 11,9 % на 3,4 %.

56

Сметната палата отбелязва, че в своя доклад от 2014 г. до Европейския парламент и до Съвета относно резултатите от съфинансираните от ЕС ветеринарни програми³⁸ Комисията също отчита, че будят загриженост резултатите, постигнати от програмата за борба с туберкулозата по говедата в Обединеното кралство и програмите за борба с бруцелоза в Италия. Сметната палата също така посочва, че Комисията насърчава държавите членки да предприемат действия в подобни случаи чрез проследяване на препоръките, отправени от работната група и Хранителната и ветеринарна служба.

Подходът за третиране на дивите животни

57

Преките или непреките контакти между дивите и селскостопанските животни могат да доведат до разпространяване на болест или до усложняване на ефективното прилагане на програмите за ликвидиране на болестите по животните. Така например, причина за заразяването с бяс могат да бъдат дивите лисици, а туберкулозата по говедата да бъде разпространявана от язовци, глигани и елени. Публикувани са различни документи на ОИЕ³⁹ относно мониторинга на болестите по дивите животни, както и съответното международно споразумение относно уведомяване в случай на болести. Въпреки че закупуването на ваксини срещу бяс за дивите животни е част от програмите на държавите членки, ЕС не разполага с конкретен подход за борба с туберкулозата сред дивите животни.

58

С изключение на законодателните разпоредби за добитъка на ниво ЕС не съществуват норми относно ликвидиране на туберкулозата сред видовете животни (като например дивите кози и другите диви животни). По-специално, в Обединеното кралство язовецът е защитен от националното законодателство, а това допълнително може да затрудни ефективното прилагане на програмата за ликвидиране на туберкулозата по говедата.

38 COM(2014) 115 окончателен от 5 март 2014 г., „Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно резултатите от съфинансираните от ЕС програми за ликвидиране, контрол и мониторинг на болести по животните и зоонози за периода 2005—2011 г.“, раздел 3.3.

39 ОИЕ, Ръководство за обучение относно извършването на наблюдение на болестите по дивите животни, 2010 г.

Наличност на някои ваксини

59

Съгласно OIE⁴⁰ лесният достъп до подходящи ветеринарни ваксини и антигени е от съществено значение за програмите в областта на здравеопазването на животните⁴¹. Съществуват известен брой инициативи и изследователски проекти на ЕС, които имат за цел откриване на нови вируси и насърчаване на лесния достъп до ваксините⁴². В зависимост от болестта е възможно да има много малко, а дори и изобщо да няма подходящи ваксини на разположение в ЕС. Въпреки това ваксинирането е един от основните налични инструменти за ефективно прилагане на подхода „По-добре превенция, отколкото лечение“. Причините, поради които ваксините невинаги са налични, са сложни. В неотдавнашно проучване се посочва⁴³, че наред с техническите трудности при тяхното разработване, фармацевтичната индустрия няма достатъчен финансов интерес да иска разрешение за използване на някои ваксини в ЕС. В **каре 5** са посочени някои практически затруднения, причинени от липсата на подходящи ваксини.

60

На европейско ниво няма правна рамка за съвместно осигуряване на ваксини, нито обща банка със запаси от ваксини. Процесът на закупуване на ваксини вследствие на покана за подаване на оферти от държавите членки може да отнеме няколко месеца, а междувременно вирусът да продължи да се разпространява сред животинската популация. Сметната палата отбелязва, че новото законодателство за здравеопазването на животните, което понастоящем се обсъжда от законодателните органи, ще подобри възможностите на Комисията да създаде банки за ваксини.

- 40 OIE, Ръководство за стандарти за диагностични тестове и ваксини за сухоzemни животни, 2014 г.
- 41 OIE, Насоки относно контрола на болестите по животните, май 2014 г.
- 42 Например фондовете на ЕС за изследователска дейност са подпомогнали проекти за разработване на ваксини срещу туберкулоза (NEWTBVAC), бруцелоза (BRU-VAC) и класическа чума по свинете (CSFV-GODIVA).
- 43 Виденова, К. и Maskay, DKJ. Наличност на ваксини срещу основни болести по животните в Европейския съюз.

Каре 5

Трудности, причинени от липсата на подходящи ваксини

Съществуват над 20 варианта (серотипи) на вируса син език (преносим от насекоми вирус, засягащ преживните животни).

В Италия са установени шест варианта. Понастоящем в ЕС не са одобрени поливалентни ваксини (които да са ефективни срещу различни щамове на вируса). Следователно в подобни случаи е трудно да се предвиди използването на ваксини.

При кризата с болестта син език във Франция през 2008 г. е имало ограничен брой ваксини. Ето защо френските органи е трябвало по спешност да набавят допълнителни ваксини. Този процес е бил както скъп, така и отнемаш време, и националните органи са отбелязали, че е било възможно установените 520 случая в департамента Ille et Vilaine да бъдат избегнати, ако ваксините са били осигурени навреме.

По време на първото огнище на болестта син език серотип S4 в Испания (регион Extremadura) е нямало достатъчно налични ваксини срещу този серотип. Ето защо кампанията за ваксиниране е била отложена до следващата година с цел ограничаване на болестта през следващия възможен период на разпространяване на вируса.

61

Болестите по животните причиняват значителни икономически разходи и излагат на риск както здравето на животните, така и здравето на хората. Болестите могат да се разпространяват от една държава в друга, като предходните огнища на болести са стрували милиарди евро. Ето защо ЕС се стреми да защити здравето на животните и финансира програми на държавите членки за ликвидиране, контрол и мониторинг на конкретни болести по животните. Тези програми обхващат дейности като вземане на проби, лабораторни анализи, компенсационни плащания за умъртвени животни, и кампании за ваксинация. През последните години разходите на ЕС в тази област намаляват, тъй като скоро не е имало голяма криза, сравнима с огнището на болестта шап от 2001 г. Въпреки това е необходимо ЕС да бъде подготвен да се справи с бъдещи кризи, а постигането на статут „незасегнат от болест“ вследствие на прилагане на програмите за ликвидиране на болести може да отнеме много години.

62

По време на одита беше разгледано дали програмите за ликвидиране, контрол и мониторинг на болестите по животните са предотвратили по адекватен начин заболяванията сред животните. Това включи проверка на уместния характер на използвания от Комисията подход, както и на това дали държавите членки са изготвили и приложили подходящи програми и дали икономическата ефективност на тези програми е била адекватно взета предвид.

63

Като цяло Сметната палата достигна до заключението че проверените програми във връзка с болестите по животните са предотвратили по адекватен начин болести по животните. Въпреки това, тъй като винаги е възможна появата на огнища на болести, Комисията и държавите членки следва да продължават да бъдат бдителни.

64

Стратегията на Комисията за програмите за ликвидиране на болести по животните е била като цяло стабилна: действията на Комисията са били подкрепени от добра техническа експертиза; налице е била добре разработена политика за здравеопазване на животните и е имало установена рамка за разпределяне на бюджетните ресурси към приоритетните програми. Използваният подход за ликвидиране на СЕГ е бил особено успешен. Друг добър пример е намаляването на случаите на зоонозна салмонела и болестта бяс. Приложимото законодателство продължава да бъде сложно, а приоритизирането на финансирането във връзка с болестите постепенно се подобрява (точки 26—33).

65

Сметната палата установи, че програмите на държавите членки обикновено са добре разработени и изпълнени. Програмите отговарят на необходимите критерии, а държавите членки разполагат с адекватни системи за идентифициране на огнища на болести по животните и тяхното ликвидиране (точки 34—36).

Заклучения и препоръки

66

Сметната палата констатира, че въпреки че Комисията е била длъжна да докладва относно икономическата ефективност на ветеринарните програми на Европейския парламент и на Съвета, тя не е разполагала с подходящи модели за тази цел. Одобрените програми и последващите доклади за изпълнението им предоставят информация относно разходите и резултатите, но е трудно да бъде оценена икономическата ефективност на програмите (точки 37—42).

67

По отношение на разходите, по време на одита бяха установени примери на недостатъчен контрол или на необосновано високи разходи. Тези случаи вече са били идентифицирани от Комисията. В някои случаи в Италия сумите, изплатени като компенсация на земеделските стопани или намаленото плащане, наложено от Комисията, са представлявали недостатъчен стимул за насърчаване на ефективни мерки за биологична сигурност и на прилагането на корективни мерки (точки 43—47).

68

Сметната палата идентифицира някои конкретни области, които е необходимо да бъдат подобрили. Обменът на епидемиологична информация между държавите членки може да бъде по-добре подпомаган от информационните системи (точки 49 и 50).

69

По отношение на програмите Комисията е установила подробен набор от минимални показатели за крайните продукти, които следва да се използват от държавите членки. Сметната палата констатира, че информацията относно ветеринарните мерки, както и действията, предприети във връзка с предходни препоръки на Хранителната и ветеринарна служба и работната група, е възможно да бъдат по-допре описани в програмите на държавите членки. По време на одита невиннаги е имало на разположение достатъчно и леснодостъпни исторически данни относно развитието на болестите. В процес на разработване обаче е била база данни за регистриране на техническите показатели за програмите, а Комисията е въвела нова система за електронно докладване (точки 51—53).

70

Сметната палата отбелязва, че при някои програми напредъкът е бавен, по-специално що се отнася до ликвидирането на туберкулозата по говедата в Обединеното кралство и Ирландия, както и бруцелоза по овцете и козите в Южна Италия (точки 54—56).

Заклучения и препоръки

71

Дивите животни могат да разпространяват болести сред селскостопанските животни (дори и сред хората). Ето защо е необходимо те да бъдат взети предвид при разработването на подход за здравеопазването на животните и при финансирането на програмите за ликвидиране на болести по животните. Сметната палата констатира, че подходът на ЕС за третиране на болестите при дивите животни следва да бъде допълнен, по-специално по отношение на туберкулозата (точки 57 и 58).

72

Ваксините са ключов инструмент за някои програми за ликвидиране на болестите по животните. Сметната палата отбеляза, че в зависимост от болестта е възможно да има много малко подходящи ваксини, а понякога и изобщо да няма такива. По-конкретно Сметната палата установи, че липсата на ваксини за борба с болестта син език се е отразила неблагоприятно на програми в Италия, Франция и Испания. Освен това на европейско ниво по време на одита не е съществувала правна рамка за съвместно възлагане на обществени поръчки за ваксини, нито обща банка със запаси от ваксини (точки 59 и 60).

Препоръки

С оглед допълнително да подобри дейностите за ликвидиране, контрол и мониторинг на болестите по животните Комисията следва да:

- а) улесни обмена на епидемиологична информация между държавите членки;
- б) провери дали е необходимо съществуващата серия от показатели да бъде актуализирана с цел предоставяне на подобрени данни относно ветеринарния контрол и икономическата ефективност на програмите;
- в) когато е уместно, систематично да включва в своите ветеринарни програми въпросите, свързани с дивите животни;
- г) подпомага осигуряването на ваксини за употреба от държавите членки в случай на доказана епидемия.

Настоящият доклад беше приет от Одитен състав I с ръководител Augustyn KUBIK — член на Европейската сметна палата, в Люксембург на заседанието му от 3 февруари 2016 г.

За Сметната палата

Vitor Manuel da SILVA CALDEIRA
Председател

Приложение I

Информация относно болестите по животните

Каква е болестта?	По какъв начин се разпространява?	Какъв е рискът за обществено здравеопазване?	Какви са клиничните признаци?	По какъв начин се диагностицира?	Какви са начините за превенция и контрол?
<p>Птичий грип (ПГ), причинен от грипния вирус тип А, може да засегне различни видове отглеждани за храна птици (кокошки, пуйки, пъдпъдъци, токачки и др.), както и птици — домашни любимци и диви птици, като при някои щамове нивата на смъртност са много високи. Вирусът е бил също така изолиран от бозайници, в т.ч. от хора, плъхове и мишки, невестулки и порове, прасета, котки, тигри и кучета.</p>	<p>Различни фактори допринасят за разпространяването на вирусите на ПГ, включително глобализацията и международната търговия (законна или незаконна), маркетингови практики (птичиче пазари), земеделските практики и наличието на вируси в дивите птици. Вирусите на ПГ могат да се разпространят чрез директен контакт със секрети от заразени птици, по-специално животински изпражнения или посредством заразена храна, вода, оборудване и дреца.</p>	<p>Въпреки че обикновено ПГ представлява болест по птиците, той може да се прехвърли и към хората. Вирусите на ПГ са високо селективни, що се отнася до вида, които засягат, но в редки случаи излизат извън видовете грипа и засягат хората. Предаването на болестта на човека се случва при пряк контакт със заразени птици или силно замърсена среда.</p>	<p>При леката форма на болестта е възможно симптомите да се изразяват само в окапване на перата, намаляване на производството на яйца или леки смущения на дихателната система. При тежката форма на болестта е възможно вирусът не само да засегне дихателните пътища (както е при леката форма), но и да обхване множество органи и тъкани, което в резултат води до масивен вътрешен кръвоизлив.</p>	<p>Съмненията за наличие на ПГ се основават на клинични симптоми и събития, водещи до болестта. За потвърждаване на диагнозата са необходими лабораторни анализи.</p>	<p>Навсякъде по света са въведени мерки за наблюдение с цел установяване на наличието на инфекция при птиците в съответствие със стандартите на OIE за наблюдение на ПГ.</p>
<p>Африканска чума по свинете (АЧС) е силно заразна хеморагична болест при прасетата, брадавичестата свиня, европейската и американската дива свиня. Всички възрастни групи са еднакво засегнати. При високо вирулентни форми на вируса, АЧС се характеризира със силна треска, загуба на апетит, кръвоизливи по кожата и вътрешни органи и настъпване на смърт в рамките на средно 2—10 дни. Нивото на смъртност може да достигне 100 %.</p>	<p>Брадавичестата свиня може да бъде естествен резервоар за вируса, без да показва симптоми на болестта. Разпространяването от този резервоар се извършва чрез меки кърлежи от вида <i>Ornithodoros tauibata</i>. Кърлежът поглъща вируса, като се храни с кръвта на животното, а след това го прехвърля, като ухапва други възприемчиви за болестта животни. Хапещите мухи и кърлежите, замърсените помещения, превозни средства, оборудване или дреца също могат да разпространят вируса към възприемчиви за болестта животни.</p>	<p>АЧС не представлява опасност за човешкото здраве.</p>	<p>Сериозността и броя на пораженията също варират в зависимост от вирулентността на вируса. Тежките случаи на болестта се характеризират с висока треска и настъпване на смърт в рамките на средно 2—10 дни. Нивото на смъртност може да достигне 100 %. Други клинични симптоми могат да бъдат загуба на апетит, депресия, зачервяване на кожата на ушите, корема и краката, респираторна недостатъчност, повръщане, кръвене от носа или ректума и понякога диария. Помаянето може да бъде първият признак за поява на огнище.</p>	<p>Съмненията за наличие на АЧС се основават на клинични симптоми, а потвърждаването трябва да се извърши чрез предписани лабораторни анализи, по-специално с цел разграничаване на тази болест от класическата чума по свинете (CSF).</p>	<p>Срещу тази болест не съществува ваксина или описано в научната литература лечение. Всички успешни програми за ликвидирането ѝ са включвали бързо диагностициране, умъртвяване и унищожаване на всички животни, намиращи се в замърсените помещения, внимателно почистване и дезинфекциране, контрол и наблюдение при придвижването.</p>

Птичий грип

Африканска чума по свинете

Приложение I

Каква е болестта?	По какъв начин се разпространява?	Какъв е рискът за обществено здравеопазване?	Какви са клиничните признаци?	По какъв начин се диагностицира?	Какви са начините за превенция и контрол?
<p>Бруцелозата е заразна болест по селскостопанските животни със значително икономическо въздействие. Тя се причинява от семейство <i>Bruceella</i>, които засягат най-вече отделни животински видове. Въпреки това повечето бактерии <i>Bruceella</i> са в състояние да заразят и други животински видове. Болестта засяга добитъка, свинете, овцете и козите, животните от вида камилони и кучетата. Тя може да засегне също така други преживни животни, някои морски бозайници и хората.</p>	<p>Обикновено бруцелозата се разпространява при помятане или раждане на животни. В околностите води на заразеното животно са установени високи нива на бактерията. Бактерията може да оцелее в продължение на много месеци извън организма на животното, във външна среда, по-специално при студени и влажни условия. Бактерията остава източенник на зараза за други животни, които се разболяват чрез поглъщането ѝ. Възможно е бактерията също така да се засели във вимето и да зарази млякото. Бруцелозата е значима болест сред дивите животни, която засяга дивите свине, бизоните, лосовите и европейските диви зайци. Фактът, че дивите животни играят ролята на резервоар за болестта усложнява прилагането на мерките за нейното ликвидиране.</p>	<p>Бруцелозата представлява лева зооноза, която е силно заразна за хората и причинява болест, често наричана външната треска или малтийска треска. Симптомите при хората включват епизодична или непостоянна температура, главоболие, потене, втрисане, загуба на телло и болки по тялото. Наблюдено е също така засягане на черния дроб и на далака. Ветеринарните лекари, земеделските стопани и служителите в клиниките са изложени на заразяване с болестта, когато манипулират заразени животни, абортирани зародиши или плацента. Болестта може също така да се прехвърли на човешкия организъм чрез консумиране на непастеризирано мляко от заразени животни.</p>	<p>Обикновено болестта се проявява в лека форма, като заразеното женско животно показва някои от симптомите преди да пометне. При мъжките екземпляри може да се наблюдава подуване на тестисулите, а понякога бактериите се разполагат в ставите, като причиняват артрит. Важното при бруцелозата е, че тя причинява слаба репродуктивна способност вследствие на абортите, безплодие, задържане на плацентата, раждане на мъртвородено или слабо поколение. Тя причинява големи икономически загуби на производителите на мляко и млечни продукти, на животновъдите на овце, кози и свине.</p>	<p>Съмненията за наличие на бруцелоза се основават на клинични симптоми като абортти, но тя се потвърждава чрез серологични тестове, а след това и чрез необходимите лабораторни тестове, за да се изопират и идентифицират бактериите.</p>	<p>Наблюдение чрез серологични тестове, а също и тестове на млякото като млечния ринг тест, могат да бъдат използвани като изследвания за откриване на болестта и играят важна роля в кампанията за нейното елиминиране. Извършват се също така и отделни изследвания на животни както за търговията, така и за цели, свързани с контрола над заболяванията.</p>

Бруцелоза

Приложение I

Каква е болестта?	По какъв начин се разпространява?	Какъв е рискът за обществено здравеопазване?	Какви са клиничните признаци?	По какъв начин се диагностицира?	Какви са начините за превенция и контрол?
<p>Болестта син език (SE) представлява незаразна вирусна болест по домашните и дивите преживни животни (предимно овце и говеда, кози, биволици, антилопи, елени, лосове и камили), която се пренася от насекоми, особено при ухапване от насекоми животни. Насекомите преносители се инфектират с вируса SE чрез приемане на кръв от заразени животни. Без този преносител болестта не може да се предаде от едно животно на друго.</p> <p>Син език</p>	<p>Насекомото преносител е от ключов фактор при предаване на вируса SE между животни. Насекомите преносители се инфектират с вируса SE чрез приемане на кръв от заразени животни. Без този преносител болестта не може да се предаде от едно животно на друго.</p>	<p>По отношение на общественото здраве не е установен риск, свързан с болестта син език.</p>	<p>При заразени животни от рода на овцете, клиничните признаци се различават и могат да включват треска, кръвоизливи и язви на тъканите на устата и носа; силна диария, повръщане, пневмония; случаи на SE в резултат от циароза (рядко); възможен аборт при бременни овце.</p>	<p>Съмненията за наличие на SE се основават на обичайни клинични симптоми, разпространение на необходимите насекоми преносители и по-специално в области, където болестта е ендемична. За потвърждаване на диагнозата са необходими лабораторни анализи.</p>	<p>В рамките на програмите за наблюдение в ендемичните райони се вземат проби от животни от контролните стада цел да се следи за наличието на вируса. Ваксинацията се използва като възможно най-ефективното и практично средство за свеждане до минимум на загубите, свързани с болестта, и за потенциално прекъсване на цикъла между заразените животни и преносителите. От основно значение е да се използва ваксина, предназначена да осигурява защита срещу съответния специфичен щам (или щамове) на вируса в съответната област.</p>
<p>Туберкулозата по говедата (ТГ) е хронично заболяване по животните, причинено от бактерия, наречена <i>Mycobacterium bovis</i> (<i>M. bovis</i>), която е тясно свързана с бактериите, причиняващи туберкулоза при човека и птиците. Това заболяване може да засегне на практика всички бозайници, причинявайки общо болестно състояние, кашлица и накрая смърт.</p> <p>Туберкулоза по говедата</p>	<p>Болестта е заразна и се разпространява чрез контакт със заразени домашни и диви животни. Обикновено заразяването се извършва чрез вдъшване на инфектирани капчици, които при кашляне се изхвърлят от белите дробове. Телетата и човекът могат да се заразят също така чрез консумиране на сурово мляко от заразени крави.</p>	<p>Човек може да се зарази чрез пиене на сурово мляко от заразени крави, както и чрез вдъшване на инфектирани капчици. Изчислено е, че в някои държави до десет процента от туберкулозата при човека се дължи на туберкулозата по говедата.</p>	<p>ТГ обикновено е с продължително развитие и изминават месеци или години преди се проявят клиничните симптоми. Обичайните клинични симптоми включват: отпадналост, загуба на апетит, загуба на тегло, променлива температура, неравномерна суха кашлица, диария и уголемени лимфни възли.</p>	<p>Стандартният метод за откриване на ТГ е тестът с туберкулин, при който малко количество антиген се инжектира кожно и се измерва имунната реакция. Окончателна диагноза се поставя чрез посев на бактерии в лабораторни условия, като този процес отнема най-малко осем седмици.</p>	<p>Стандартната контролна мярка, която се прилага спрямо ТГ, е тестване и клане. Програмите за ликвидиране на болестта, състоящи се от следкласична инспекция на месото, интензивно наблюдение, в т.ч. посещение на място в стопанствата, систематично индивидуално тестване на говедата и отстраняване на заразените животни и на тези, които са били в контакт с тях, както и контрола върху движението, са много успешни за ограничаването или елиминирането на болестта. Процесът на пастеризация на млякото от заразени животни до температура, достатъчна за унищожаване на бактериите, е спрян разпространението на болестта при човека.</p>

Приложение I

Каква е болестта?	По какъв начин се разпространява?	Какъв е рискът за обществено здравеопазване?	Какви са клиничните признаци?	По какъв начин се диагностицира?	Какви са начините за превенция и контрол?
<p>СЕГ е прогресивно, смъртоносно заболяване на нервната система на едрия рогат добитък. Болестта е спродължителен инкубационен период от четири до пет години и понастоящем не съществува лечение или ваксина срещу нея. СЕГ е част от групата заболявания, наречени трансмисивни спонгиозни енцефалопатии (ТСЕ). Другите ТСЕ са скрейпите при овцете, хроничното линеее (СВД) при елени и лосове, и болестта на Кройцфелд-Якоб при хората. Както и другите ТСЕ спонгиозната енцефалопатия по говедата се характеризира с наличието на необичаен инфекциозен протеин, наречен прион в нервната тъкан. Последващото поресто дегенериране на мозъка води до сериозни и фатални неврологични признаци и симптоми.</p>	<p>Учените считат, че разпространението на тази болест по говедата е в резултат от използването при говедата на храни, съдържачи животински остатъци от заразени говеда или овце. Прионът е резистентен към търговските дезактивиращи процедури, като например тези, използвани топлоина. Това означава, че той не може да бъде напълно унищожен при процеса на екарисаж.</p>	<p>Съществуват данни, че вариант на болестта на Кройцфелд-Якоб при човека може да бъде причинена от консумация на продукти от говеждо месо, заразени от инфектирана нервна тъкан, или от медицински изделия, произведени от заразени животински тъкани. Млякото и млечните продукти се считат за безопасни.</p>	<p>Тъй като средното време между заразяването на животните с прион и появата на клиничните признаци обикновено варира от четири до пет години, клиничните симптоми на СЕГ са открити при възрастни животни. Симптомите могат да продължат за период от два до шест месеца преди смъртта на животното.</p>	<p>Съмненията за наличие на СЕГ се основават на клиничните симптоми. Диагнозата може да се потвърди, само чрез микроскопско изследване на мозъчни тъкани.</p>	<p>Целенасочен надзор на клиничните случаи на неврологично заболяване; прозрачност при докладване на констатациите относно СЕГ; предпазни мерки при внос на живи преживни животни и техните продукти в съответствие със здравния кодекс на ОЕ за сужоземните животни; отстраняване на специфичен рисков материал (мозък, гръбначен стълб) по време на клането и обработката на кланичните трупове; забрана за включването на специфичен рисков материал в храните за животни, като по този начин се премахват потенциално замърсени материали от хранителната верига; хуманното унищожаване на всички животни, за които има съмнения, че са заразени, и всички възприемчиви животни, изложени на замърсен фураж; подходящо обезвреждане на кланични трупове и всички животински продукти; идентифициране на селскостопанските животни с цел да се позволи ефективно наблюдение и проследяване на животните, за които има съмнения, че са заразени.</p>

Спонгиозна енцефалопатия по говедата (СЕГ)

Приложение I

Каква е болестта?	По какъв начин се разпространява?	Какъв е рискът за обществено здравеопазване?	Какви са клиничните признаци?	По какъв начин се диагностицира?	Какви са начините за превенция и контрол?
<p>Класическата чума по свинете (КЧС) е инфекциозно вирусно заболяване по домашните и дивите свине. Болестта се причинява от вирус от рода <i>restivirus</i> от семейство <i>flaviviridae</i>, който е тясно свързан с вирусите, предизвикващи вирусната диария при говедата и граничната болест по овцете. Има само един серотип на вируса на КЧС (CSFV).</p>	<p>Най-често срещаният метод на предаване е чрез пряк контакт между здрави животни от рода на свинете и тези, заразени с вируса на КЧС. Вирусът се предава със слюнката, назален секрет, урина и фекалии. Болестта може да се разпространи чрез контакт със замърсени превозни средства, помещения за отглеждане, фураж или дрехи. Възможно е животни, които са хронични преносители на болестта (трайно заразени), да не покажат клинични симптоми на заболяване, но да отделят вируса в техните фекалии. Потомството на заразени свине майки може да се зарази с болестта в матката и да отдели вируса в продължение на месеци. Доказано е, че в някои части на Европа, популацията от диви свине може да бъде фактор в епидемиологията на болестта.</p>	<p>Хората не са засегнати от този вирус. Свине са единствените видове, за които е доказано, че са възприемчиви към болестта.</p>	<p>При острата форма на болестта във всички възрастни групи се наблюдава треска, струпане на болните животни, загуба на апетит и тонус, отпадналост, конюнктивит, запек, последван от диария и нестабилна походка. Възможно е няколко дни след появата на клиничните признаци ушите, корема и вътрешна част на бедрата да се оцветят в пурпурно. Животните с остра форма на болестта умират в рамките на 1—2 седмици. Тежките случаи на болестта са много сходни с африканската чума по свинете.</p>	<p>Тъй като клиничните признаци не са характерни единствено за КЧС, и се различават значително, е необходимо да се извършат лабораторни тестове за откриване на антитела или на самия вирус.</p>	<p>Третиране не е предприемано. В зоните, където болестта е ендемична, ваксинирането може да предотврати разпространението на болестта. Тъй като това заболяване е овладяно, ваксинациите са преустановени, но се извършва постоянно наблюдение. В областите, които не са засегнати от болестта, се прилага политика за унищожаване, състояща се от ранно откриване, контрол на придвижване, правилно обезвреждане на кланични трупове, както и почистване и дезинфекция. Тази политика доведе до премахването на КЧС от Северна Америка и голяма част от Западна Европа.</p>

Класическа чума по свинете

Приложение I

Каква е болестта?	По какъв начин се разпространява?	Какъв е рискът за обществено здравеопазване?	Какви са клиничните признаци?	По какъв начин се диагностицира?	Какви са начините за превенция и контрол?
<p>Болестта бяс е вирусно заболяване, което засяга централната нервна система на топлокръвни животни, включително и човека. Болестта има продължителен инкубационен период (шест месеца) и е възможно да минат няколко седмици след инфекцията преди симптомите да се проявят. След проявяване на симптомите обаче бясът при животните винаги е смъртоносен.</p>	<p>Бболестта бяс се предава чрез слюнката на заразено животно. Инфекцията възниква основно чрез рани от ухапване или инфекция на слонка, попаднала в рани от ухапване или в порезна рана, или в лигавицата, като тази в устата, носната кухина или очите. Документирана е инфекция чрез вдъшване на вируса, например в гъсто населена с прилепи пещера. Вирусът обикновено остава във входната точка за известен период, преди да се придвижи по нервите към мозъка. В мозъка вирусът бързо се размножава, водейки до проявата на клинични симптоми. След това вирусът се придвижва от мозъка по нервите към спончестата жлеза. Периодът до появата на клиничните симптоми при заразено животно може да варира в зависимост от щам на вируса и входната точка. Ето защо е важно да се разбере, че болестта може да се предава чрез слюнката на заразено животно на други животни и на човека преди да се проявят клиничните симптоми на болестта при заразеното животно.</p>	<p>Бболестта бяс се счита за една от най-сериозните зоонозни болести в света (заболяване, което основно оказва влияние върху животни, но може да предизвика болест при хората). Всеки контакт с домашно или диво животно, което е било ухапано, трябва да се разследва. Бесните диви животни изгубват своя естествен страх от човека, което повишава риска от контакт. Клиничните симптоми при животните като обилно отделяне на слюнка, задвяване или повръщане могат да доведат до това човек несъзнателно да рискува да се зарази, докато преглежда устната кухина на кучета и животни в търсене на чуждо тяло или при опит за даване на медикамент с голи ръце. Важно е веднага да се промие със сапун и вода всяка рана от ухапване или изложена повърхност и за случая да се уведоми лекар или болнично отделение за спешна помощ.</p>	<p>Клиничните симптоми на бяс при животните варират в зависимост от въздействието на вируса върху мозъка. Типичните симптоми включват внезапни промени в поведението и прогресивна парализа, водеща до смърт. В някои случаи обаче животното може да умре бързо, без да прояви характерни клинични симптоми. При хората ранните симптоми могат да включват повишена температура или главоболие. С развитието на заболяването е възможно симптомите да включват обръкване, депресия, сънливост, възбуда или парализа на лицето, врата и гърлото. Обикновено смъртта настъпва поради прогресивната парализа.</p>	<p>Възможно е съмненията за наличие на болестта да се основават на клинични симптоми, но за потвърждаване на диагнозата е необходимо да се извършат лабораторни тестове. Пробите, взети от мъртви животни, трябва да се изпратят до компетентните лаборатории за диагностициране.</p>	<p>В държави, в които болестта е ендемична, се предприемат мерки за преодоляване и намаляване на риска от инфекция във възприемчиви популации (диви животни, скитаци и домашни животни) и за създаване на буфер между източника на болестта при животните и човека: програми за ваксинация на домашните животни, програми за контрол на дивите животни във връзка с болестта бяс, включително за ваксинация (хващане в капани/ваксиниране/освобождаване или перорално администриране на ваксини).</p>

Бяс

Приложение I

Каква е болестта?	По какъв начин се разпространява?	Какъв е рискът за обществено здравеопазване?	Какви са клиничните признаци?	По какъв начин се диагностицира?	Какви са начините за превенция и контрол?
<p>Салмонелата е бактерия, която може да причини заболяване, наречена салмонелоза при хората. Салмонелата се открива най-често в стомашно-чревния тракт на здрави птици и бозайници. В храните салмонелата се среща най-често в яйца и сурово месо от свине, пуйки и пилета.</p> <p>Салмонела</p>	<p>Тя може да бъде предавана на човека чрез замърсени храни. Безопасната работа със сурово месо и други сурови хранителни съставки, цялостната топлинна обработка и добрата хигиена в кухнята могат да предотвратят или да намалят риска, породен от заражена храна.</p>	<p>Салмонелозата е зооноза: болест или инфекция, която може да се предаде пряко или непряко между животни и хора. В случай че салмонелата зарази кръвта, тя може да бъде животозастрашаваща.</p>	<p>Обичайните симптоми на салмонелоза при човека включват треска, диария, абдоминални крампи. Симптомите на салмонелата при птиците включват опаване на перата, жажда, нежелание за движение и жълта диария.</p>	<p>Възможно е съмненията за наличие на болестта при птиците да се основават на клинични симптоми, но за потвърждаване на диагнозата е необходимо да се извършат лабораторни тестове.</p>	<p>Възприемането на координиран подход на всички заинтересовани страни от ЕС относно зоонозните болести помогна за намаляване на случаите на салмонелоза при човека в ЕС с почти наполовина за период от пет години (2004 г.— 2009 г.). През 2003 г. ЕС създаде разширена програма за контрол на зоонозите, в която салмонелата е определена за приоритет. Във всички държави членки на ЕС са засилени програмите за контрол на салмонелата при домашните птици. Поставени са целеви нива за намаляване на разпространението на салмонела при стадата от домашни птици (напр. кокошки носачки, бройлери, пуйки) и прасетата. Наложени са ограничения и върху търговията с продукти от заразени стада.</p>

Източник: OIE и ЕОБХ.

Основни отговорности

01

Комисията (ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“) отговаря за координиране, оценяване и одобряване на представените от държавите членки проекти на национални програми, както и за осигуряване на финансово подпомагане за тези програми при пряко управление. Отговорната дирекция във връзка с ветеринарните мерки е Дирекция G „Ветеринарни и международни въпроси“.

02

Работна група, която е оперативна от 2000 г., предоставя експертни насоки на държавите членки във връзка с ликвидиране на болестите. Тя се състои от представители на държавите членки и на Комисията, и се разделя на подгрупи за основните болести по животните. Работната група и нейните подгрупи осигуряват възможност за споделяне на добри практики между експертите на държавите членки и Комисията. Вследствие на заседанията на подгрупите работната група отправя конкретни препоръки за подобряване на програмите на държавите членки. Работната група провежда веднъж годишно пленарно заседание.

03

ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“ управлява системата за обявяване на болестите по животните (ADNS) и координира спешните мерки в случай на поява на огнище на заразна болест по животните. В допълнение ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“ управлява системата TRACES, чрез която се уведомява, сертифицира и наблюдава вноса, износа и трансграничната търговия вътре в ЕС на животни и на някои животински продукти.

04

ADNS представлява електронна система за уведомяване, предназначена за регистриране и документиране на развитието на ситуацията във връзка със значими заразни болести по животните. Тя има за цел да гарантира незабавно оповестяване на „предупреждения“, както и на подробна информация относно огнища на болести по животните в държавите членки и други страни, свързани в системата. Данните се запазват на национално ниво. Комисията съпоставя данните и ежедневно изпраща на ветеринарните органи в държавите членки информация относно първични и вторични огнища на болести. Това позволява на ветеринарните органи в държавите членки да оценят рисковете и да предприемат необходими действия.

05

Хранителната и ветеринарната служба е дирекция F на ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“. Основната ѝ задача е да проверява спазването на изискванията на ЕС относно безопасността и качеството на храните, ветеринарните и фитосанитарните продукти. Тя извършва одити в 28-те държави членки, както и в трети страни, изнасящи или желаещи да изнасят продукти за ЕС. В службата работят ветеринарни специалисти, а извършваните от нея инспекции/одитни задачи са част от годишна работна програма, изготвена въз основа на анализ на риска. Дейността ѝ включва оценки на системите и съществени проверки. След всеки одит се изготвя доклад със заключения и препоръки. Одитираните обекти са поканени да представят план за действие, който отразява всички констатирани нередности. Прилагането на този план се оценява и наблюдава чрез мониторинг. Хранителната и ветеринарна служба публикува своите одитни доклади и обобщение на годишния си доклад на уебсайта на ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“.

06

Държавите членки извършват фактическото управление и прилагане на програмите чрез съответния компетентен национален орган. В случай на федерални или децентрализирани държави прилагането може да бъде делегирано на местно ниво (напр. във Великобритания отговорността се поема на ниво графство; а в Германия на ниво провинция (*Länder*). Отделните искания за възстановяване на средства и окончателният доклад се представят на Комисията от всяка държава членка.

07

Държавите членки отговарят за управлението на своите програми, а Комисията е официално информирана за предприетите действия в годишния доклад и в заявката за възстановяване на разходи.

08

Комитетът по растенията, животните, храните и фуражите (PAFF) се състои от представители на правителствата на страните от ЕС. Мандатът на комитета обхваща общите рискове за здравето на животните и цялата хранителна верига, от стопанството до трапезата. Той се председателства от представител на Европейската комисия. Комисията може да се консултира със съответния комитет относно мерки, които предвижда да приеме. В този случай съответният комитет изготвя становище относно дейността на Комисията.

09

ЕОБХ отговаря за оценката на рисковете за безопасността на храните, която изпраща на Комисията. ЕОБХ не носи отговорност за управлението на риска. Той работи в тясно сътрудничество с националните органи и предоставя научни съвети по въпроси, свързани с безопасността на храните. Научната експертиза на ЕОБХ е важен източник на информация относно рисковете и съществен елемент в разработването на подхода на Комисията за управление на риска. По отношение на болестите по животните ЕОБХ основно участва в научни изследвания за ликвидиране на болестта. Освен това ЕОБХ би могъл да бъде консултиран в случай на спешни мерки по време на сериозно огнище на болест.

10

Други организации, а именно Европейският център за профилактика и контрол върху заболяванията (ECDC), Световната организация за здравеопазване на животните (OIE) и Комисията по кодекс алиментариус (CAC), създадена от Организацията по прехрана и земеделие на ООН (ФАО) и Световната здравна организация (СЗО) оценяват въпроси, свързани с човешкото здраве и здравето на животните.

Кратко изложение

VII

Комисията желае да обърне внимание на големия брой доказателства относно разходите и ползите от ветеринарните програми като цяло, например избягване на случаи на инфекции при хората, а понякога — спасяване на животни. Дори на международно равнище не съществуват модели за анализиране на икономическата ефективност на програмите заради специфичния им характер.

Комисията е съгласна, че изплащането на свръхкомпенсации от страна на държава членка може да ограничи стимула за насърчаване на прилагането на ефективни мерки за биологична сигурност. Въпреки това Комисията не смята, че са налице доказателства за такива случаи в широк мащаб.

Що се отнася до наложените от Комисията намалени плащания, Комисията желае да поясни, че единствено съответната държава членка има правомощието да определи поделянето съгласно националните правила на наложените от Комисията финансови санкции.

VIII

Комисията продължава да развива наличните си ИТ инструменти, за да оказва по-голяма подкрепа за програмите на държавите членки.

IX

Комисията има специфичен подход, адаптиран към всяка болест. Дивите животни биват включени в този подход, когато това е обосновано от наличието на епидемия, каквито бяха случаите с птичия грип, класическата чума по свинете, африканската чума по свинете, бяса. Комисията е съгласна, че е необходимо да се обърне по-голямо внимание на туберкулозата при говедата и да се предприемат целенасочени мерки по отношение на дивите животни, като същевременно се вземе под внимание околната среда (например популацията от язовци, която е специфичен въпрос в Обединеното кралство, но не и на континента); в други държави членки може да става въпрос за други видове, например елени.

X а)

Комисията приема тази препоръка.

X б)

Комисията приема тази препоръка.

X в)

Комисията приема да осигури системното включване на дивите животни във ветеринарните програми на държавите членки, когато този елемент е от значение.

X г)

Комисията приема тази препоръка.

Въведение

05

От 2007 г. насам ветеринарните програми на ЕС се смятаха за един от възможните инструменти на политиката в контекста на всеобхватната Стратегия на ЕС в областта на здравето на животните.

09

Ликвидирането на някои болести по животните може да се окаже бавен процес заради специфичните характеристики на съответната болест. И все пак, туберкулозата по говедата и бруцелозата по говедата бяха изкоренени в повечето държави членки. В държавите членки, в които болестта е все още налице, няколко региона вече са обявени за „официално незасегнати от болест“. Трудностите при изкореняването на някои болести по животните води до непрекъснати разходи от бюджета на ЕС за ветеринарните програми.

Констатации и оценки на одита

27

От 2007 г. насам ветеринарните програми на ЕС се смятаха за един от възможните инструменти на политиката в контекста на всеобхватната Стратегия на ЕС в областта на здравето на животните.

41

Комисията подчертава, че дори на международно равнище все още не са разработени модели за анализиране на икономическата ефективност на предприетите мерки. Същевременно Комисията насочва вниманието към големия брой доказателства относно разходите и ползите от ветеринарните програми като цяло, например избягване на случаи на инфекции при хората, а понякога — спасяване на животни.

Каре 4 — Слабо контролирани дейности или високи разходи

1. При първата индивидуална покана за подаване на оферти, организирана от полските власти за 2015 г. по искане на Комисията, беше постигнат желаният ефект: средната цена на ваксините намаля наполовина.
2. Случаят в Румъния е пример за установяването от страна на Комисията на неизпълнение и за предприемането на незабавни действия чрез отказ да бъдат възстановени разходите по програмата. Комисията поиска от Румъния да предприеме няколко коригиращи действия. За да провери дали румънските органи са взели подходящите мерки, Хранителната и ветеринарна служба (дирекция на ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“) извърши одит на програмата срещу бяс за 2014 г. в Румъния. Оттогава Румъния предприема коригиращи действия съгласно исканията на Комисията.

44

Комисията е съгласна, че „няма изискване за държавите членки да ползват като основа за компенсациите скалите на Общността за класификация на кланични трупове“. Това се дължи на факта, че таблицата се отнася единствено за животните за производство на месо, които са готови за клане с търговска цел. Животните, заклани в рамките на ветеринарни програми, са много често разплодни животни или животни, които са прекалено млади, за да бъдат заклани с търговска цел. Поради тази причина таблицата често е неприложима.

Комисията подчертава, че земеделските стопани понасят различни последици, когато не предприемат подходящи мерки за биологична сигурност. В случай на появяване на огнище на болест земеделският стопанин е длъжен да поеме разходи, които не се компенсират, като например неблагоприятни фактори от икономическо естество, дължащи се на ограничения на движението на животните, загуба на животни, загуба на търговска репутация, допълнителни разходи за възстановяване на броя на животните, почистване и дезинфекция. Тези разходи могат да се окажат по-високи от евентуална свръхкомпенсация.

45

Комисията насочва вниманието към трудностите, свързани със съпоставянето на пазарни цени и компенсации (вж. отговора на Комисията на точка 44). Размерите на компенсациите в Италия в случай на болести са подробно уредени в законодателството¹.

Освен това цитираните от Сметната палата статистически данни за селскостопанските пазари не се позовават на пазарните цени за здрави живи животни, а на пазарните цени за овче месо.

При финансовите одити, които Комисията извърши на ветеринарните програми в Италия, беше заключено, че компенсациите съответстват на допустимата стойност.

46

Хранителната и ветеринарна служба извърши одит на програмата на Обединеното кралство за изкореняване на туберкулозата² и установи, че в Уелс наредбата относно туберкулозата съдържа мерки, обвързващи компенсацията с добри земеделски практики, в това число подходящи мерки за биологична сигурност.

47

Комисията е на мнение, че е приложила подходящите коригиращи мерки, вземайки под внимание слабостите, установени в националната програма. Единствено държавата членка има правомощието да определи поделянето съгласно националните правила на наложените от Комисията финансови санкции.

51

Комисията изразява съгласие и възнамерява да разгледа заедно с държавите членки кои допълнителни показатели могат да бъдат полезни за оценяването на техническото изпълнение на програмите. Що се отнася до икономическата ефективност, Комисията, заедно с държавите членки, ще проучи възможността за набелязването на подходящи показатели за икономическата ефективност, специфична за ветеринарните програми.

55

Комисията насочва вниманието към извършените от нея финансови одити на ветеринарни програми в Италия, при които беше заключено, че платената от Италия компенсация е допустима и че се предприемат действия във връзка с нейната препоръка отново нивата на компенсация (вж. също отговорите на Комисията по точки 44 и 45). Няма доказателство за наличието на връзка между компенсацията и закъснения при изкореняването на болести в Италия.

57

Комисията има адаптирана стратегия за наблюдение, мониторинг и контрол за всяка болест. Дивите животни биват включени в стратегията, когато това е обосновано от наличието на епидемия, например птичи грип, класическа чума по свинете, африканска чума по свинете, бяс. Комисията е съгласна, че е необходимо да се обърне по-голямо внимание на туберкулозата при говедата и да се предприемат целенасочени мерки по отношение на дивите животни, като същевременно се вземе под внимание околната среда (например популацията от язовци, която е специфичен въпрос в Обединеното кралство, но не и на континента); в други държави членки може да става въпрос за други видове, например елени.

¹ Позоваване: „art.6 della legge 28 maggio 1981, n. 296 e” (последно изменение с указ от 11 август 2015 г.).

² ГД „Здравеопазване и безопасност на храните”, доклад от одита на Хранителната и ветеринарна служба „Обединено кралство 2011-6057”. http://ec.europa.eu/food/fvo/audit_reports/index.cfm

Общ отговор на Комисията по точки 59 и 60

Комисията подчертава, че вече са създадени банки за ваксини/антигени за две болести — шап и класическа чума по свинете. В случаите, в които е уместно, това беше направено въз основа на анализ на риска от разпространение на щамовете, за които има най-голяма вероятност да се появят в Европа.

Заклучения и препоръки

66

Дори на международно равнище не съществуват модели за анализиране на икономическата ефективност на програмите, но Комисията желае да обърне внимание на големия брой доказателства относно разходите и ползите от ветеринарните програми като цяло, например избягване на случаи на инфекции при хората, а понякога — спасяване на животи.

67

Комисията е съгласна, че изплащането на свръхкомпенсации от страна на държава членка може да ограничи стимула за насърчаване на прилагането на ефективни мерки за биологична сигурност. Въпреки това Комисията не смята, че са налице доказателства за такива случаи в широк мащаб. Комисията е на мнение, че е приложила подходящите коригиращи мерки, вземайки под внимание слабостите, установени в националните програми. Единствено държавата членка има правомощието да определи поделянето съгласно националните правила на наложените от Комисията финансови санкции.

69

Комисията подчертава, че информацията е била налична преди приключването на извършваната от Комисията оценка, тъй като трите засегнати държави членки са предоставили липсващите исторически данни допълнително при поискване от Комисията. Имайки предвид, че става въпрос само за три държави членки от общо 24, Комисията е на мнение, че това е изолиран случай.

70

Ликвидирането на някои болести по животните може да се окаже бавен процес заради специфичните характеристики на съответната болест. Типични примери за това са туберкулозата и бруцелозата.

71

Комисията има адаптирана стратегия за наблюдение, мониторинг и контрол за всяка болест. Дивите животни биват включени в стратегията, когато това е обосновано от наличието на епидемия, например птичи грип, класическа чума по свинете, африканска чума по свинете, бяс. Комисията е съгласна, че е необходимо да се обърне по-голямо внимание на туберкулозата при говедата и да се предприемат целенасочени мерки по отношение на дивите животни, като същевременно се вземе под внимание околната среда (например популацията от язовци, която е специфичен въпрос в Обединеното кралство, но не и на континента); в други държави членки може да става въпрос за други видове, например елени.

72

Комисията подчертава, че вече са създадени банки за ваксини/антигени за две болести — шап и класическа чума по свинете. В случаите, в които е уместно, това беше направено въз основа на анализ на риска от разпространение на щамовете, за които има най-голяма вероятност да се появят в Европа.

Препоръки

- а) Комисията приема тази препоръка.
- б) Комисията приема тази препоръка.
- в) Комисията приема да осигури системното включване на дивите животни във ветеринарните програми на държавите членки, когато този елемент е от значение.
- г) Комисията приема тази препоръка.

КАК ДА СЕ СДОБИЕМ С ПУБЛИКАЦИИТЕ НА ЕС?

Безплатни публикации:

- един екземпляр:
чрез EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- повече от един екземпляр или постери/карти:
от представителствата на Европейския съюз (http://ec.europa.eu/represent_bg.htm),
от делегациите в страни извън Европейския съюз (http://eeas.europa.eu/delegations/index_bg.htm),
като се свържете с услугата Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_bg.htm)
или като се обадите на 00 800 6 7 8 9 10 11 (безплатен номер в ЕС) (*).

(*) Информацията, както и повечето обаждания са безплатни (възможно е обажданията от мрежата на някои оператори, от обществени телефони или от хотели да бъдат таксувани).

Платени публикации:

- чрез EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Болестите по животните могат да се разпространяват бързо, като причиняват значителни икономически разходи и излагат на риск както здравето на животните, така и здравето на хората. ЕС провежда активна политика в областта на здравеопазването на животните и финансира програми на държавите членки за ликвидиране, контрол и мониторинг на някои болести по животните. Сметната палата провери тези програми и достигна до заключението, че подходът на Комисията и програмите на държавите членки обикновено са добре разработени. Установени са различни примери за успешни практики, но ликвидирането на болестите остава сложна задача и може да отнеме много години. Въпреки това съществуват възможности за внасяне на подобрения. Сметната палата отправи препоръки към Комисията във връзка с обмена на епидемиологична информация между държавите членки; показателите, използвани за ветеринарните проверки и икономическата ефективност на програмите, начина на третиране на дивите животни и достъпа до налични ваксини.

ЕВРОПЕЙСКА
СМЕТНА
ПАЛАТА

Служба за публикации